

774

სახელმწიფო განმანათლებლობის

66

გეორგიანი

შ ი ნ ა ა რ ს ი:

1) სურათი	2
2) პირველი მაისი, ლექსი—გ. ქუჩიშვილისა	3
3) როგორ წარმ. მე-3 ინტერნაციონალი—სტანლესისა	4
4) შუე პირველ მაისს, ლექსი—ნ. ზომლეთელისა	8
5) მაისი, ლექსი—ილია სიხარულიძისა	9
6) საპირველმაისო სურათი, ლექსი—ს. ერ—ლისა	10
7) ოვანეს თუმანიანი—ილია ნაკაშიძისა	13
8) გიქორ—ოვ. თუმანიანისა, თარგ. ი. გრიშაშვილისა	16
9) ჭემი სიმღერა, ლექსი—ოვ. თუმანიანისა, თარგმა- ნი ი. გრიშაშვილისა	35
10) ჩემო ყანავ, ლექსი—მიმქრალისა	36
11) ბინული, ლექსი—შიო მღვიმელისა	37
12) თილისმა ხალი—მ. ცისკარაშვილისა	38
13) დედოფალას საჩივარი—ივანე ელიაშვილისა	46
14) მაისის ოცი	50
15) ბავშვების პირველი დღესასწაული საქართველოში, მარიამ ორახელაშვილისა	51
16) ბავშვების დღესასწაული—ვ. მ.	52
17) საბავშვო თეატრი	55
18) მკითხველის წერილები	57

საქართველო

ნახატებიანი

ეურნალი

იზარდო მწვანე ჯეჯილით,
დაპურდი, გახდი ყანათ!

ქართული, აპრილი, მისი 1923 წ.

წელიწადი მეოცდაათოთხმეტი.

ტფილისი.

პოლიგრ. განყოფ. მე-3 სტამბა, კალოუბნის ქ. № 5.

№ 883 მთავსამლიტგამ № 337

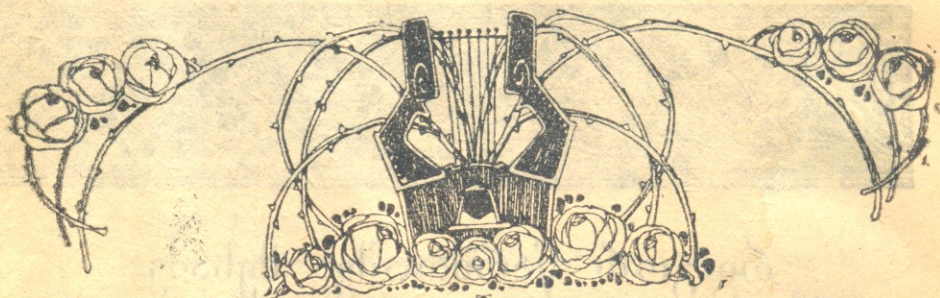

172.

მე-მ-ე კომუნისტურ ინტერნაციონალის დაპარსებელ

ვ. ი. ულიანოვი—ლენინი.

პირველი ძაისი

აზატხულდა!
 გაზატხულდა!
 ამაყრულდა
 მერცხალოთ გუნდი!
 დაიმხვრა და
 დაილეწა
 სუსხიანი ზამთრის ხუნდი!
 დღეს ხომ შრომის დღეობაა,
 მხოლოდ შრომის გაზატხული,
 ამიტომაც გვიწევს გარეთ
 დღეს ბუნება მხიარული!

გ. ქუჩიშვილი.

როგორ წარმოიშვა მესამე ინტერნაციონალი

ჩვენ ვიცით, რომ 1864 წელს წარმოიშვა პირველი ინტერნაციონალი ქ. ლონდონში, რომელმაც საძირკველი ჩაუყარა მთელი ქვეყნის მუშების შეკავშირება-გაერთიანებას ბურჟუაზიასთან ბრძოლის მიზნით.

განვლო ხანმა კარლ მარქსის სიკვდილის შემდეგ, რომელიც პირველი ინტერნაციონალის სულისჩამდგმელად ითვლებოდა და პირველი ინტერნაციონალი, როგორც მუშური, ფხიზელი, მოძრავი ორგანო შენელდა. მაგრამ მან მაინც შეჰქმნა ის დიდი საქმე, რასაც რევოლუციონურ მოძრაობაში სახელად „პარიზის კომუნა“ დაერქვა.

პარიზის კომუნის დამარცხების შემდეგ მთელ ქვეყანაზე გამეფდა შავი რეაქცია. კომუნისმის აჩრდილის შიშით შეპყრობილმა კაპიტალისტ-მონარქებმა სასტიკად გაილაშქრეს მუშათა კლასის წინააღმდეგ. მრავალმა წელმა გაიარა, მაგრამ პროლეტარიატმა — მუშათა კლასმა — ვერ იშოვა დრო საერთო ორგანიზაციის, შეკავშირებულ, მთლიან დაწესებულებების დაარსებისათვის. მხოლოდ პირველი ინტერნაციონალის სიკვდილიდან 15 წლის შემდეგ გახდა შესაძლებელი შეექმნათ ხელ-ახლა მუშათა კლასის ავანგარდის გაერთიანების საერთაშორისო ორგანიზაცია.

ეს ორგანიზაცია იყო მეორე ინტერნაციონალი, რომლის ყრილობა მოხდა 1889 წ. ქ. პარიზში.

თავის არსებობის 25 წლის განმავლობაში მეორე ინ-

ტერნაციონალმა დიდი საორგანიზაციო მუშაობა ჩატარა, რომელიც მიმართული იყო ყველა ქვეყნის სოციალისტური პარტიების შედუღებასა და მუშათა კლასის გაერთიანებისკენ. ამაში დიდი როლი ითამაშა საერთაშორისო პირველ მაისის დღესასწაულის შემოღებამ. ეს დღე იყო არა მარტო საერთაშორისო სოლიდარობის დღე, არამედ პროლეტარიატის რევოლუციონურ ორგანიზაციების მომზადებისა და მიღწევათა გამორკვევის დღეც.

მეორე ინტერნაციონალი ზურჯუაზიულ სახელმწიფოთა შორის ომის წინააღმდეგი იყო. ყველა სოციალისტი, რომელიც მეორე ინტერნაციონალში შედიოდა, მოვალე იყო გაეწია ფართე ავიტაცია ომის წინააღმდეგ და ყოველი ზომა მიეღო ომის თავიდან ასაცილებლად. თუ ომის აცილება შეუძლებელი იქნებოდა, უნდა ცდილიყვნენ, რაც შეიძლება, ჩქარა შეეჩერებიათ იგი და გამოეყენებიათ კაპიტალისტური ბატონობის დამხობის დასაჩქარებლად. მაგრამ 1914—1918 წლების კაცობრიობის მომსპობ იმპერიალისტურ ომს, რომელიც ერთი მხრივ რუსეთსა, საფრანგეთსა, ინგლისსა და იტალიის, — ხოლო მეორე მხრივ გერმანიასა, ავსტრო-უნგრეთსა და ოსმალეთს შორის წარმოებდა, მეორე ინტერნაციონალის გერმანიის სოც.-დემოკრატიულ პარტიის ნაწილმა მხარი დაუჭირა და 1914 წელს, აგვისტოს 19-ს გერმანიის რეისტავში ომის გაგრძელება დადებითად გადაწყდა. ამას თან მოჰყვა სხვა ქვეყნების სოც. კონფერენციების რევოლუციუციუბი. ომს მხარი დაუჭირა აგრეთვე რუსეთის რევოლუციონურ და სოციალ-დემოკრატიულ მოძრაობის ბელადმა გ. ვ. პლეხანოვმა, ხოლო საფრანგეთში გამოჩენილი სახალხო ტრიბუნი, უებრო ორატორი ეან ჟორესი და რუსეთში კავკასიის სოც.-დემოკრატების ფრაქციის სახელით სახელმწიფო სათათბიროში კარლო ჩხეიძე წინააღმდეგი იყვნენ ამ იმპერიალისტური ომის, მაგრამ პირველი ამ წინააღმდეგობისათვის ჰუან-კარე-კლემანსოს აგენტის მიერ მოკლულ იქმნა, ხოლო მეორე, რუსეთის თებერვლის დიდი რევოლუციის ბელადი ვახდა.

მაგრამ, რადგანაც რუსეთის რევოლუციამ მუშათა კლასს აჩვენა იმის დიდი მავალითი, რომ კაპიტალისტურ სახელმწი-

ფოებს შორის გაჩაღებული ომი მრეწველობით ჩაპორჩენილ სახელმწიფოებში უსათუოდ სილატაკესა და სიბეჩავეს დაბადებულა, ხოლო ეს უკანასკნელი—ბობოქრობა-აჯანყებას, რევოლიუციას გამოიწვევდა, მეორე ინტერნაციონალის სოციალისტური პარტიების ნაწილმა და ჯერ კიდევ მეუპრავლესეთა (ბოლშევიკები) პარტიის წარმომადგენლებმა 1915 წელს მოიწვიეს მცირე რიცხოვანი კონფერენცია **ციმერვალში** (მცირე ქალაქია შვეიცარიაში), რომელმაც მიმართა ყველა ქვეყნის პროლეტარებს მანიფესტით და მოუწოდებდა მათ ზავისათვის რევოლიუციონურ ბრძოლის დასაწყებად. 1916 წელს შესდგა მეორე კონფერენცია კიენტალში (შვეიცარიაშივე), რომელმაც დაადასტურა ციმერვალდის კონფერენციის დადგენილება ომის შეწყვეტის შესახებ.

ამ გვარად საჭირო შეიქნა ისეთი ორგანიზაციის დაარსება, რომელიც შეთანხმებულად, ამხანაგების უმრავლესობის დასტურით, შესძლებდა ებრძოლა ომის შესაწყვეტად. სხვა-ნაირად რომ ვსთქვათ, საჭირო შეიქნა მესამე ინტერნაციონალის დაარსება.

ამ გვარად დაარსდა მესამე ინტერნაციონალი და მას სარჩულად დაედო იდეა რევოლიუციონური ბრძოლისა, იდეა ყველგან ბურჟუაზიის ბატონობის დამხობისა და მთელ ქვეყნიერებაზე პროლეტარიატის დიქტატურის დამყარებისა.

როგორც პირველ ინტერნაციონალს ჰყავდა თავისი უცვლელი დარაჯი და წინამძღოლი კარლ მარქსი და ფრ. ენგელსი, მეორეს—კარლ კაუტსკი და გ. ვ. პლეხანოვი, ისე მესამე ინტერნაციონალმა წარმოშვა გმირები ვ. ი. ლენინ—ულიანოვისა და სტალინ—ჯულაშვილის სახით.

1919 წელს, მარტის პირველ რიცხვებში საბჭოთა მოსკოვში შესდგა მესამე ინტერნაციონალის პირველი კონგრესი. მესამე ინტერნაციონალს კომუნისტური იმიტომ ეწოდება, რომ იგი აერთიანებს ყველა ქვეყნის კომუნისტურ პარტიებს. მესამე ინტერნაციონალის მეორე კონგრესი მოხდა 1920 წ. 23 ივლისს. ეს კონგრესი იმით იყო შესანიშნავი, რომ მან მთელი ევროპის მუშებს ამცნო კომუნისტური პარტიის პროგრამა და კომუნისტურ ინტერნაციონალის შექმნა, რომელიც

მლის გარშემო შემოიკრიბა სხვადასხვა ქვეყნის სოციალისტური პარტიის შტოები.

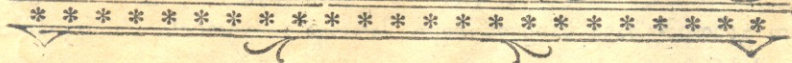
1921 წელს შესდგა მესამე კონგრესი, რომელმაც რუსეთში მომხდარ რევოლიუციის პრაქტიკულ მხარეების მიხედვით გამოიმიუშავა სახელმწიფო მართვა-გამგეობის პრინციპები და მიზნები.

ამ გვარად მესამე ინტერნაციონალი დაარსდა ფაქტიურად 1915 წელს ციმერვალდში, ხოლო რუსეთში თებერვლის რევოლიუციის შემდეგ 1917 წლის 25 ოქტომბერს ძალა-უფლება ჩაიგდო ხელში და სრულიად ააშორა რუსეთის ხალხს რეაქციონურ თეთრი გენერლების, თავად-აზნაურობისა და ბურჟუაზიის ბატონობა ხოლო მათ ადგილის გააბატონა მუშათა კლასის და გლეხთა მასების უშუალო მოქმედებით ცოდნა და შრომა.

მუშათა ინტერნაციონალი მუდამ იქნება შრომის დამცველი და ბურჟუაზიის წინააღმდეგი.

სტანლეი.

მზე ზირველ მაისს

(საბავშვო გეოგრაფიიდან)

ბა, ბავშვებო! ადექით ჩქარა,
უკვე გათენდა! რა დროს ძილია...
სარკმლის გადაღმა ვარდს დაამთქნარა,
მინდვრად თუ ველად მზის სიცილია...

სამყაროს ისე გამოვლვიდა,
თითქოს არც იცის, თუ დღეს რა დღეა:
აქრიაშულდა მთლად დედამიწა,
ყველგან დროშების წითელი ტყეა!..

ურალის მთიდან დაიწყო მზემ და
კარპატამდე სულ ეტლით იფრინა,
იქ შესასვენად ცოტა შეჩერდა
და ძველს ევროპას წითლად შესცინა...

მოართვეს ხელად ავტომობილი,
დასტოვა ვენა და ამსტერდამი,
ბერლინ, პარიზ და ლონდონ ცნობილი
მან გადაქროლა, ვით ერთი წამი!..

იქ ცეცხლის გეჟი გამოიწერა,
გეზი აიღო ნიუორკისკენ,
ზღვა ატლანტიკის მით გადაჰსერა
და სან-ფრანცისკო მოიგდო თვისკენ.

გადაეშვა წყნარ ოკეანეში,
იქ ყველა კუნძულს ცეცხლი ასხურა,
ანთო შამოს ყვითელი ხრეში
და კვლავ ურალზე დაისადგურა!..

ნ. ზომლეთელი.

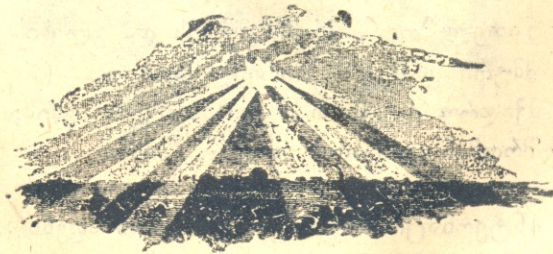
მ ა ი ხ ი

ყოველგან შრომა, დამფრთხალი ძილი!..
მიწას მკერდს უთბობს მზის ნაპერწკლები;
ყვავილების თვე! ფრინველთ ქორწილი:
შაშვი, გუგული, ჩხართვი, მერცხლები.

მდელოს სიმწვანე, ჯეჯილის ღელვა,
ხეების ჩრდილი, ტყე შეფარჩული;
გავსილი წყლები, შიგ შუქის ელვა,
და ხშირ ფოთლებში სიოს ჩურჩული.

მზით მთვრალმა მიწამ უხვი მკერდიდან
სულ ყველაფერი აღმოაცენა...
მოქრის, მოიზღერს ჩანჩქერი მთიდან:
„შრომა და ღზენა, შრომა და ღზენა“!!

ილია სიხარულიძე.

82

საპირველმაისო სურათი

ღითელი ვნებით გაშლილი დროშები...
ალ-მოდებული უკვდავი ნება...
ფირუზ ეკრანზე მოსჩანს დრო შვების. —
ამ დღის ტრფობაში თვით მზეც კი ღნება...

რკინით ნაქედი ცის საღტეები...
მარადიული მღერა, შვენება...
ყვავილთა შორის, სალი კლდეებით
გადმონაქუბი წყაროს სვენება...

თავისუფლებით ნაკურთხ მუშების
გადამლახავი აღმაფრენები...
ლალი სურვალი შგრვეინავ ქუჩების —
მოუსვენარი ცეცხლის ენები...

წითელ-მოლაშქრის, მუშის და გლეხის
ძმური კავშირი, პირველ მაისით...
მკიდრო რიგებით მტერთ მცემი მენის;
შრომის ცისკარის დაფნა, გაისით...

ინტერნაციონალს კომუნა გარს ჰფენს...
გამარჯვებების ისმის საყვირ...
აწყვეტილ სურვილთ სიამე დაჰფრენს
ფაფარ-ნაყარი, თავ-ანალირი...

ბუნებას შეენის ხავერდის თეკა
 მწვანე ყურთმაჯა წითელი დილით;
 ყველგან ხმაური, გუგუნო, ჰეკა
 აღმოუცნობი ლამაზ ღიმილით...

დაუტევნელი ხალხი, ზღვაური
 აღტაცებების ვნებიან ქარში...
 ტაში... იმედი.. და უცნაური
 ცეკვა, მუსიკა, ნეტარი მარში...

მშრომელთ რიგების თვალიერება,
 უკვდავ მერმისის ხოტბა, დიდებად...
 ყველგან სიანს მშრომელთ გაძლიერება,
 მარად მზა-მყოფი ცეცხლის კიდებად...

და ამ ზეიმში ჰეხად გაისმის
 სანეტარგო შრომის ძახილი,
 დღეს მაშვრალთ დღეა, — ტურფა მაისის
 ცად იხატება ელვის მახვილი!..

ს. ერ — ლი.

ოვანეს თუმანიანი

რა ქვეყანაშიაც უნდა წახვიდეთ, ყოველთვის იგრძნობთ, ცივად, თუ თბილი გულით დაგხვდათ იქაური ხალხი. გულის თბილი შუქი ყოველთვის სახესა და თვალებში გამოჰკრთის ადამიანს. შორეული ხალხის კეთილი დახვედრა სამუდამოდ საამო მოგონებად აღგებეჭდებათ გულში. რამდენად უფრო ძვირფასია ამ მხრივ ჩვენთვის მოსიყვარულე, ჩვენდამი კეთილად განწყობილი, მუდამ ჩვენ გვერდით მყოფი მეზობელი. ასეთი საპუდამოდ ჩვენთვის ძვირფასი ადამიანი დავკარგეთ ამას წინად—თავისი ერის, სომხების, ქართველების და საერთოდ ადამიანის ღრმა მოსიყვარულე სომხის სახელ-განთქმული პოეტი ოვანეს თუმანიანი.

როცა პირველად გავიცანი ოვანესი, იმისმა თვალებმა და ტკბილმა, ხალისიანმა ღიმილმა თითქო ერთბაშად იმისი თბილი გულის კარი გამიღო, გამათბო და მიმიზიდა. ამიტომაც მტკივა გული, როცა გამახსენდება, რომ ეს შესანიშნავი ადამიანი ცოცხლებში აღარ არის, სამუდამოდ მოშორდა ამ ჩვენ წუთისოფელს.

ოვანეს თუმანიანი დაიბადა სოფ. დსელში (ღორის მაზრა) 1869 წ. ეს მთავარიანი ნაწილია სომხეთისა. თუმანიანი სომხების აკაკი წერეთელია. ბავშვობიდან, ჩვენი აკაკისავეით, იგი სოფლის ხალხთან ცხოვრობდა; უყვარდა ეს ხალხი, ამიტომ ღრმად შეითვისა იმისი ცოცხალი, მხატვრული და ამავე დროს უბრალო ენა. ამიტომაც ვინც იცნობს ოვანეს თუმანიანის პოეზიას, იმის ლექსებსა და პოემებს, ყველა ერთხმად ამბობს, რომ უცხოელი მკითხველი იმის პოეზიიდან უფრო ღრმად და კარგად გაიცნობს სომხეთის სოფლის ხალხის ცხოვრებას, ვიდრე მრავალ მსხვილ-ტანიან წიგნებიდანაო. თუმანიანის პოემებში უბრალო და მხატვრული ენით აწერილია სამშობლო ხალხის ზნე-ჩვეულება, მისი გულის წადილი, მისი კირი და ლხინი. ხალხური ზღაპრები, პოეტური თქმულებადგადმოცემანი, ლეგენდები სომხის ერისა—აი ის ძვირფასი მარგალიტები რომელიც სიყრმიდან აკრიფა ოვანესმა თავის

სამშობლო ხალში, თავის პოემებში აკინძა და ძვირფას განძად დაუტოვა თავის ერსა და მთელ კაცობრიობას.

ოვანეს თუმანიანის ყველაზე ძვირფასი ნაწერი—მისი დიდი პოემებია. მათ შორის ყველაზე უკეთესს—„ანუში“ ჰქვია. ამ პოემაში ცოცხალი, მხატვრული ენით დასურათებულია სომხების სოფელი ზამთარში, ხალხური ქორწინება, დღესასწაული—ამაღლება ქრისტესი, ხალხის ღვინი და ზეიმი, სიმღერა და მხიარულება, დახატულია ზაფხული, საძოვრები მთებში, სომეხ მწყემსების ყოფა-ცხოვრება.

მშობლები სავლდლოდ აწაფდებდნენ ოვანესს, მაგრამ იმისი გული ეურჩებოდა მშობლების გულის წადილს, და იგი სიკვდილამდის ერის კაცად დარჩა.

უკვე მოწიფული ვაჟკაცი, ოვანეს თუმანიანი, ჩვენ ტფილისში ცხოვრობს. დიდი ბრძოლა გამოიარა პოეტმა იმის გამო, რომ იმან უბრალო ხალხური ენა შეიტანა პოეზიაში. მაგრამ სიყვარული ბოლოს და ბოლოს უდიდესი, მძლეთამძლე გრძნობაა. ოვანესმა თანდათან შემოიკრიბა თავის გარშემო მისი თანამგრძნობი ხალხი, სომხის მწერლები და საზოგადო მოღვაწენი.

ძველი და ახალი დრო, სომხეთის წარსული და დღევანდელი ცხოვრება, ცოცხლად დაკავშირებულია ოვანესის ნაწერებში. პოეტს გული სტკივა არა მარტო მაშინ, როცა თავის თვალთ ჰხედავს მის გარშემო მცხოვრებ სოფლის ხალხის გაქირვებულ ყოფას. იმან იცის, რა ტანჯვა-მწუხარებას განიცდიან მისი შორეული მოძმეებიც—ძველის დროიდან ოსმალეთში მცხოვრები სომხები და იმათაც უძღვნის თავისი გულის სიყვარულსა და თანაგრძნობას.

ბავშვები თავის დღეში არ ავიწყდება ჩვენ ძვირფას პოეტს. მრავალი ნაწერი დაუტოვა მან ბავშვებს—გალექსილი ზღაპრები, ხალხური თქმულება-ლეგენდები და ამბები პოეზიათ. მზის შუქით გამთბარი ბავშობა გამოიარა პოეტმა და ამიტომ გულით სწყურია, რომ ყველა ბავშვების ცხოვრებაც ბედნიერების შუქით გამთბარი იყოს. წაიკითხეთ ჩვენი ჟურნალის ამ ნომერში დაბეჭდილი მისი საუცხოო მოთხრობა სოფლის ბავშვის ცხოვრებიდან „გიქორი“ და ლექსი („ჩემი

სიმღერა“), რომელშიაც გამოთქმულია პოეტის უნაზესი სულის კვეთება. აი თქვენ თვითონ დარწმუნდებით, როგორ უკედება გული პოეტს, როცა ხმაურობითა და ყოველნაირი ტლანქი გაიძვერობით აღსაესე ქალაქში სოფელს მოწყვეტილ გლეხის ბავშვის ტანჯულ ყოფას აგვიწერს. პოეტისა და ამ ბავშვის გული ერთი გრძნობით ჰფეთქს და ცოცხლობს. ამაშია მგრძნობიარე პოეზიის უდიდესი ძალა.

ოვანესი ჩვენ, ქართველების, წრფელი მეგობარი, მუდამ-უამს მოსიყვარულე მეზობელი იყო. თავის დღეში არ დამავიწყდება როგორ აღშფოთებული შემოვარდა იგი ჩემთან, როცა ჩვენსა და სომხის ხალხს შორის ომი დაიწყო. რა ვქნათ, როგორ უშველოთ ძველის დროიდან ჩვენ მოძმე მეზობელ ერებსაო, როგორ ავაცდინოთ ეს საშინელი ფათერაკიო? რა უნდა გვექნა, რას გავაწყობდით იმ დროში, როცა ხელოვნურად შეხურებული მძულვარება ძმების სისხლის ღვრაში გამოიხატა. საყვარელმა ოვანესმა კი მაინც შემძრა. დავიწყეთ სირბილი ქართველ და სომეხ მოღვაწეთა შორის. რასაკვირველია ვერაფერს მივალწიეთ, მაგრამ მე მაინც დიდი სიამოვნებით ვიგონებ იმ დროს, რადგან იმ წუთში მე უფრო ღრმად განვქვრიტე, ვისი გული ჰფეთქდა ჩემ გვერდით. მე ვიგრძენ, რომ ამ გულში არ იყო გარჩევა ქართველისა და სომხის შორის, რომ მას ერთნაირად უყვარდა ყველა ადამიანი, ეროვნების გარეშე, იქიდან, გამოკრთოდა ის ყველაზე ძვირფასი შუქი ადამიანური სიყვარულისა, რომელიც მზის შუქსავეით ერთნაირად ეფინება მთელ მსოფლიოსა და კაცობრიობას.

ილია ნაკაშიძე.

მინაწერი: ოვანეს თუმანაანი გარდაიცვალა 1923 წ. მარტის 23-ს მოსკოვში, სადაც საექიმოდ იყო წასული. განსვენებულის ნეშტი მოსკოვიდან რუჟილისში იქმნა ჩამოსვენებული და სომხის საზოგადოებამ იგი დაკრძალა 1923 წ. აპრილის 15-ს ხოჯივანქის საფლავზე.

განსვენებული იყო სულ 54 წლისა.

რედ.

მ. შ. თუშანიანი.

გიქორ

ღებკაც ჰამბოს ქობში ერთი აურ-ზაური იყო.

ჰამბომ, მოინდომა თავისი თორმეტი წლის ვაჟის—გიქორას—ქალაქში წაყვანა, რომ რაიმე ხელობა შეესწავლა და კაცი გამოსულიყო.

გიქორის დედა კი ეწინააღმდეგებოდა თავის ქმარს და ქვითინით ამბობდა:

— მოიგონა რაღა! უსუსური ბავშვი იმ დასაქცევ ქვეყანაში უნდა ჩააღბოს.

ჰამბო თავის გადაწყვეტილებას მტკი-

ცედ იცავდა.

ერთ ზვენიერ, მაგრამ მოწყენილ დილას შინაურებმა და მეზობლებმა გიქორა სოფლის საზღვრამდე ვააცილეს, ორივე ლოყები დაუკოცნეს და ლოცვა-კურთხევით ქალაქისკენ გაისტუმრეს.

გიქორას პატარა და—ზანი—სტიროდა, ხოლო ძმა—ვალო—რომელიც დედას ხელში ჰყავდა აყვანილი, ტიტინებდა:

— გიქოოო! საით, გიქოოო!

გიქორი მოწყენილი გაუდგა გზას, თვალები კი სახლისკენ რჩებოდა.

დიღხანს მოჩანდა სოფლის განაპირას ნათესავეშ შორის გიქორას დედა, რომელიც წინსათარით იწმენდა ცრემლებს.

გიქორი ხან წინ გაუსწრებდა თავის მამას, ხან კი ფეხდაფეხ მისდევდა. აი, უკანასკნელად მიიხებდა—უნდოდა ერთხელ კიდევ დაენახა თავისი სოფელი, მაგრამ ის უკვე გორაკებს ამოჭფარებოდა.

ცოტა ხანს შემდეგ გიქორამ ნაბიჯს უკლო.

— აბა, გიქორჯან, მარდად, ცოტა კიდევ მოუმატე ნაბიჯს და მალე ვიქნებით ქალაქში.—ამხნევებდა თავის ვაჟს ჰამბო.

თვითონ მხრებზე ხურჯინი გადაეგდო. რომელშიც საგზაოდ ჩაეწყო პური, ყველი და ცოტაოდენი წეკო ჩიბუნისთვის.

სალამო ჟამს, უღელტეხილზე გადასვლის დროს, მტრედისფერ ღრუბლებში გამოჩნდა

გიქორას სოფელი.

— მამილო, მამილო, ა, ჩენი ქოხი!—წამოიძახა გიქორამ და თითოთ ანიშნებდა, მაგრამ ცისდასავალზე არავითარი ქოხი არ მოსჩანდა.

შემოაღამდათ. მიუახლოვდნენ ერთერთ სოფელს და აქ ესტუმრნენ თავიანთ ნაცნობს.

ტახტზე ყვითელი სამოვარი შიშინებდა. ყმაწვილი ქალი ჩაის სამუხადისში იყო: რეცხავდა ჭიქებს და ასხამდა ჩაის. დიასახლისს ეცვა წითელი, ლამაზი კაბა. გიქორმა დაინახა თუ არა ეს კაბა, საშინლად მოიწონა და გულში გადასწყვიტა: როგორც კა ფულს ვიშოვი, სწორედ ამისთანა კაბას ვიყიდი და ჩემს დას—ზანის—გაეუგზავნიო.

ვახშმის შემდეგ სტუმარ-მასპინძელი ტახტზე წამოწვენენ, ჩიბუხებს მოუკიდეს და მასლაათი დაიწყეს.

ლაპარაკობდნენ ჯერ გიქორის მომავალზე, მერე გადავიდნენ ომზე, სიძვირზე და სხვ. გიქორი უსმენდა—უსმენდა და მოქანცულს იქვე მიეძინა.

მეორე დღეს, როგორც იყო ქალაქს მიაღწიეს და ნაცნობ მოხუც მეჯინიბესთან ბინა დაიდეს.

დილით მამა და შვილმა ბაზრისკენ ჩაიარეს.

— ეი, ძმობილო! ადგილზე ხომ არ გინდა დააყენო ეგ ბავშვი?—ჰკითხა ერთმა მეღუქნემ.

— დიახ! უპასუხა ჰამბომ და ხელი მოჰკიდა თავის შვილს.

— მაშ ჩემთან დააყენე რალა! უთხრა ვაქარმა.

ეს იყო ბაზაზი არტემა.

2

თანახმად პირობისა გიქორი ვალდებული იყო ერთი წლის განმავლობაში დაეხვეჭა ოთახები, აეღაგებინა ქურქელი, ფეხსაცმელი ეწმინდა და სახლიდან ღუქანში სადილი ეზიდა; ერთი სიტყვით—აესრულებინა ყოველივე წვრილმანი საქმე. ხოლო ერთი წლის შემდეგ გიქორი უნდა გადასულიყო ღუქანში და ასე თანდათანობით მას ელოდდა წარჩინება.

— ხუთი წლის განმავლობაში არაფერს არ მოგცემ, — გამოთხოვების დროს უთხრა ვაქარმა ჰამბოს. — საცა სამართალია, პირიქით, შენ უნდა მომცე, რომ შენს შვილს რამე შევასწავლო. ეგ ხომ ჯერ მთლად უვიცია, გამოუცდელი...

— მართალსა ბრძანებთ, ალავ! ეგრეც რომ არ იყოს, მაშინ ხომ თქვენთანაც არ დამჭირდებოდა ამის ჩამოყვანა... იმიტომ გაბარებთ ჩემს შვილს, რომ იქნება გონება გაეხსნას, ცოტა ჰკუა შეიძინოს...

— შეიძენს და ავრე! ნიკოლას იცნობ? ისიც თქვენებურია აი! შეგირდათ მყავდა. დიდი ხანი არ არის, რაც ღუქანი გააღო, ყველაფერი ეს ხომ ჩემის წყალობით მოხდა! თუმცა ბოლო დროს, მართალია, პირი შეირცხვინა. ისე რალა... ერთი წყვილი ჩაის კოვზი საღლაც გააქრო და კიდევ რალაც-რალაცეები აწაპნა.

— ვაიმე! ვაიმე! აბა რასა ბრძანებთ! ჩემი შვილი და

ქურდობა? ერთი გაბედოს: ქეჩოში ხელს წავავლებ და პირ-
დაპირ მტკვარში გადავუძახებ.

— ჰო, ვნახოთ! თუ ხელომრუდე არ იქნება, იზისთვისაც
ხეირია.

— აკი მეც იმიტომ ვცდილობ, რომ ხეირიანი შვილი
გამომივიდეს: ისწავლოს სიტყვა-პასუხი, არ დარჩეს უცოდინ-
ნარი, იცოდეს ვის როგორ დაუხვდეს. როდი მსურს ჩემი
შვილი მე დამემზავსოს და მთელი თავისი სიცოცხლე გა-
ატაროს ტანჯვასა და ვაებაში. მაინცა და მაინც არც ისეთი
ხეპრეა ჩემი ბავშვი, სოფლის სკოლაში ანბანსა სწავლობდა.
ცოტა რამე ესმის.. ოღონდ გეხვეწებით—არ დასტოვოთ
უყურადღებოდ... ხომ მოგეხსენებათ, ხამია, პატარა...

ვაჭარმა დაამშვიდა გიქორის მამა, დაჰპირდა მზრუნვე-
ლობას და წასვლისას უბრძანა შინაურებს:

— დაალევინეთ ამათ ჩაი!

3

მამა და შვილი ისხდნენ ვაჭარ არტემას სამზარეულოში.

— აბა შვილო გიქორი! შენ იცი, როგორც მასახელებ!
ვნახოთ, რა გამოვა შენგან. იყავი გამრჯე, მუყაითი. ღმერ-
თო, შენ მომიმართე ხელი... წაიბუტბუტა ჰამბომ და თან
წეკოთი ჩიბუხი გასტენა.

გიქორი კი თვალებს აქეთ-იქით აცეცებდა.

— მამილო, რატომ არ არის აქ ბუხარი?

— ესენი, შვილო, ღუმელს ანთებენ. აი, მოდი, გა-
ჩვენებ...

— არც კალო აქვთ?

— რის კალო! რა კალო! ეს ქალაქია, შვილო! აქ გლე-
ხები ხომ არ სცხოვრობენ, რომ ლეწონ და ანიაგონ!?

— მაშ პური საიდან აქვთ?

— ყიდულობენ, ჩემო კარგო! ფულით ყიდულობენ:
რძეს, კარაქს, შეშას; წყალი რა არის—იმაშიაც კი ფულს
იხდიან.

— ვა!

— მაშ რა გეგონა! ეს, შვილონისა, ტფილისა, შენ
ყოჩაღად იყავ და მაგისტანებს გაიგებ!!

— მამილო, ეკლესია? ეკლესიაც აქვთ ამათ?

— როგორ არა! ესენიც ხომ ქრისტიანები არიან ჩვენსავით!... მიფრთხილდი კი, ხელმრუდობა არ გასწიო! შენს გამოსაცდელად, შეიძლება, განგებ ფული დააგდონ ძირს— არ მიეკარო და, თუ აიღებ, უსათუოდ ქალბატონს ან ბატონს მიუბრუნებინე და უთხარი, რომ იპოვნე, თორემ...

— აქ პრისტავებიც არიან?

— მაშ როგორ გგონია! უდროოდ აქეთ-იქით არ დაიწყო ხეტიალი; თუ ხელში ჩაგივარდეს ფული, არ ვაფლანგო, გახსოვდეს, ჩვენი სიღარიბე. თავს გაუფრთხილდი, არ გაცივდე, თუ ვისმე ჩვენებურს შეხვდე, უსათუოდ ბარათი გამოატანე...

ასე არიგებდა ჰამბო თავის ვაჟს. ხამუშ-ხამუშ პირიდან ჩიბუხს გააბოლებდა და უღვაშებზე გადისვამდა. გიქორი კი სთვლემდა.

— საქმელად მოგცემენ ნასუფრალს—მონარჩენებს, ნამტვრევებს, მოხდება ისიც, რომ თვითონ ისაღილებენ და შენ არაფერს დაგიტოვებენ! რა ვუყოთ, მოსამსახურის ხვედრი ასეთია, უნდა მოითმინო... დღე დღეს გაჰყვება, დაღამდება—გათენდება და გაივლის... განაგრძობდა მამა თავის დარიგებას, გიქორას კი თავის მამის მხარზე თავი დაეხარა და ტკბილად ეძინა.

4

არტემა ვაქარი და მისი ცოლი ერთმანეთს ეკამათებოდნენ. ცოლი უკმაყოფილო იყო იმით, რომ მსახური მოუხეშავი გამოდგა, გამოუცდელი სოფლელი; ქმარს კი უხაროდა, რომ ხუთი წლის განმავლობაში მოსამსახურე უფასოდ ეყოლებოდა.

— შეეჩვევა, მთელი საუკუნე ხომ არ იქნება ეგეთი!— არწმუნებდა არტემა თავის ცოლს.

— შეეჩვევა, შვილო, აბა ტყუილ-უბრალოდ გულს რაზედ იშფოთებ? ემუდარებოდა დედამთილი.

მაგრამ ნატო არა სცხრებოდა და ცრემლმორეული თავის ბედს სწყევლიდა...

5

გიქორი უკვე სამსახურშია. ზის ვაქარ არტემას სამზარეულოში.

თავზე ბატონის ძველი ქუდი აქვს ჩამოფხატული, აცვია ბატონისავე გამონაცვალი წაღები, ლურჯი ხალათი... ერთი სიტყვით, თავიდან ფეხებამდე გამოცვლილია.

ზის სამზარეულოში გიქორა და ფიქრობს. ფიქრობს, თუ რად წამოვიდა სოფლიდან, როგორ მოიქცეს, რა გააკეთოს?

შემოდის ქალბატონი ნატო.

გიქორი იქვე ზის.

ქალბატონმა რაღაცა წაილაპარაკა.

გიქორმა ვერაფერი გაიგო..

— შენ გელაპარაკებიან, დათვის ბელო!

გიქორი შეკრთა. გიქორი ოფელში გაიწურა. სურდა შეჰკითხებოდა, მაგრამ ვერ გაბედა.. ქალბატონი გაანჩხლდა და სამზარეულოდან გავარდა:

— ეს არ გასახარელი! ეს ხებრე! ეს სამიწე! რა უბედურებაა ჩემს თავზე: ელაპარაკები, ის კი ადგილიდან არ იძვრის და კრინტსაც არა სძრავს.

„ახლა კი მოვიდა ჩემი აღსასრული,—გაიფიქრა გიქორამ,—ნუ თუ ასე მალე და ასე ცუდად უნდა გათავებულიყო ყოველივე? რა მეშველება ახლა? მამა მაინც მყავდეს აქ..“

ვიდრე გიქორი ფიქრებში იყო ჩაფლული, სამზარეულოში ბუზღუნით შემოვიდა ვაქარ არტემას დედა.

— აბა, რატომ, არა დგები, როცა ქალბატონი შემოდის?—ასწავლიდა დიდი ქალბატონი.—როცა რასმე გკითხავენ, უნდა პასუხი მისცე ხოლმე. ეგრე ხომ არ შეიძლება? მოხუცი ასწავლიდა გიქორს, თუ როგორ იდგმევა სამოვარი, როგორ უნდა გასწმინდოს წაღები და დარეცხოს ჭურჭელი...

გარდა ამ კეთილ მოხუცისა, დანარჩენნი მხოლოდ სტანჯავდნენ გიქორს..

დუქანში ბიჭები აბუჩად იგდებდნენ და მეტსახელოდ „სიას“ ეძახდნენ. ხან თავში ჩაჰკრავდნენ, ხან ცხვირს დაუჭერდნენ და ხან კი ქუდს ჩამოუფხატავდნენ ხოლმე თვალეზზე,

ყოველსავე ამას აიტანდა გიქორი, რომ შიმშილს არ შეეწუხებინა. უქმელობა კი მეტის მეტად აწუხებდა.

რა კარგი იყო სოფლად! თავის სახლში! როცა მოშივდებოდა, გიქორი ამოიღებდა კილობნიდან პურს, ქილიდან ყველს, იქვე სჭამდა და მერე გაიქცევოდა მინდორში სათამაშოდ, ერთ დიდ ყუას კიდევ იღლიაში ამოიჩრია: იქ სადმე ხის ქვეშ წყაროსთან ჩამოჯდებოდა და გულიანად შეექცევოდა ხოლმე; აქ კი სულ სხვა წესები იყო შემოღებული:

რაც უნდა მშიერი ყოფილიყავი შუადღემდე უნდა მოგეთმინა და გიქორას რიგი კი სულ უკანასკნელი იყო. ეს დაწყებული სადილობის საათი ისე გაკიანურდებოდა, რომ ჩვენს გიქორს გული უწუხდებოდა!

პირველ ხანებში ითმენდა, მერე კი დაიწყა სუსნაობა. რაც კი ხელში მოხვდებოდა სადილობამდე, — პურის ნამცეცი იქნებოდა ეს, თუ გამოხრული ძვალი, — ყველაფერს ეტანებოდა. მერე დაიწყა განჯინებში თათური და ბოლოს ისე შეეჩვია მსუნაგობას, რომ ქვაბებიდანაც კი იღებდა მოუხარშავ ხორცს და სჭამდა ხოლმე.

მაგრამ რომ შეამჩნიონ? მაშინ? რასაკვირველია, ცუდად დათავდება საქმე! აშკარაა, დაიჭერენ... როგორ მოიქცეს? გაიპაროს? ვისთან? როგორ? იცის გზაკვალი თავის სოფლისა? იცნობს ვისმე? მამა! საბრალო მამა... როგორ ემუდარებოდა, როგორ არიგებდა, როგორ ანუგეშებდა: „ღღე ღღეს გაჰყვება, შვილო, დაღამდება, გათენდება და... გაივლის“... გიქორას თითქოს ახლაც ესმოდა ყურებში მამის სიტყვები: „ღღე-ღღეს გაჰყვება შვილო, დაღამდება, გათენდება და... გაივლის...“

6

ვიღამაც დარეკა.

გიქორას ნაბრძანები ჰქონდა, ვიდრე კარს გააღებდა, აღრევე შეეტყო, თუ ვინ მოვიდა და რისთვის! გიქორი ვიღა აივანზე და დაინახა უცნობი ხალხი.

— ეი, თქვენ, ვინა ხართ? — გაღასძახა აივნიდან.

სტუმრებმა ახედეს მოსამსახურეს. ქალებში გაიციინეს, ხოლო ერთმა მამაკაცმა გაისწორა სათვალე და ჰკითხა:

— ქალბატონი ხომ შინაა?

— რა გნებავთ მერე?

— შენ გკითხავენ შინაა, თუ არა?— გაჯავრდა სტუმარი.

— თქვენ რა საქმეზე მოსულხართ?

ხმაურობაზე გამოვიდა ქალბატონი.

— აი, დაგწყევლოს მამაზეციერმა. ჩადი ჩქარა და კარი გაუღე!— ჯავრობდა ქალბატონი, ლანძღავდა უფიც მოსამსახურეს და ზედაც თავისი ქმარი მიაცოლა.

სტუმრები გამოჩნდნენ. დიასახლისი ნაძალადევი ღიმილით მიეგება:

-- ააა, მობრძანდით, მობრძანდით! რამდენი ხანია, არ გვინახიხართ... რად დაგვივიწყეთ?

— ეს ჰოტროველა სად ვიშოვიათ?— ეკითხებოდა ერთი სტუმარი დიასახლისს, სხვები კი დაცინვით ზვერავენენ საწყალ გიქორს.

— თუ ევრე გშურთ, შემძლიან დაგითმთ, — ღიმილითვე შეეხუმრა დიასახლისი და სიცილ-ხარხარით შევიდნენ სადარბაზო ოთახში.

გიქორი ნატომ სადღაც გაგზავნა.

პირველი მისალმების შემდეგ სჯაბაასის საგნად ისევ გიქორი გახდა.

— ო, ნულარ მკათხავთ. სისხლი გამიშრო მაგ გლეხაქუამ, — შესჩვილა ნატომ სტუმრებს. — რომ იცოდეთ, რამდენ ტანჯვას ვიტან მაგის გულისთვის. მინდა დავითხოვო, მაგრამ არტემა არ მანებებს, ხომ მოგეხსენებათ ჩემი ქმრის ხასიათი: „საწყალიაო, სოფლის ბიჭია და რა მოეთხოვებაო, ერთ ლუკმა პურს ნუ გამოვაცლით, გაიზრდება და გამოსწორდებაო!“ მაგრამ როდემდის. მე კი ჩემი დამემართა და.

— ოჰო-ჰო-ჰო! ნუ იტყვით, ნუ იტყვით! ეს მოსამსახურეები ნამდვილი უბედურებაა ჩვენთვის, — გაისმა ყოველმხრივ ქალებში და ლაპარაკი გადავიდა საერთოდ მოსამსახურეებზე, ახალ ამბებზე და როგორც ეს ღელაკაცებს სჩვევიათ, სხვადასხვა წვრილმანებზე.

სწორედ ამ დროს მთლად ოფელში გაწუწული მოვარდა გიქორი.

— ქალბატონო ხილი მოვიტანე...

— კარგი! წადი!—წაიღულულულა ალექსილმა ნატომ, ხოლო სტუმრებში კი ვიქორის სიტყვებმა ერთი სიცილ-ხარ-ხარი გამოიწვია.

— ალუბალზე კი ალამ ბრძანა ძვირია და ნუ იყიდის...

ზოგიერთმა ქალმა სიცილის შესაკავებლად ცხვირსახო-ცი მიიფარა პირზე, ხოლო დანარჩენები—უხერხულობის და-საფარავად ამბობდნენ, რომ მართლაც ალუბალი ძალიან ძვი-რია და ეხლა ვიღა ყიდულობსო. შემდეგ უსაყვედურეს დია-სახლისს: რა საჭიროა ხილი? მაინცდამაინც ხილის გულის-თვის ხომ არ მოგსულვართო.

დარცხვენილი დიასახლისი ცდილობდა საქმის გამოსწო-რებას:

— ღმერთმა უწყის, რა უთხრეს და ამ ბრიყვმა კი რო-გორ გაიგო.

— აი აქვე მიწა გამისკდეს, თუ გტყუოდე ქალბატო-ნო,—მიამიტად დაიფიცა ვიქორამ.

7

ნატომ გააცილა სტუმრები. გაალმასებული თავისთვის ელაპარაკებოდა და თან სუფრას ალაგებდა. ჰკრულავდა ვი-ქორს, იგონებდა ბიჭის უმზგავს საქციელს, სწყევლიდა ყა-მათს და თავის მეუღლეს.

— ნუ ჯავრობ, შვილო, ყველაფერი გამოკეთდება!.. ეგ ჯერ ხომ ხამია... შეეჩვევა და ყველაფერი თავის რიგზე იქნება... ო, ღმერთო ჩემო, ნეტა როდის მელირსება სიკე-დილი...—ჰკვენსოდა მოხუცი დედამთილი...

— იპოვნე რაღა სალაპარაკო დრო; ხამიაო! თუ ხამია, ადექით და თქვენ გააკეთეთ მაგის საქმე. მე თქვენი ყმა კი არა ვარ!—რძალმა ხმა აუმაღლა და ქმრის მოსვლამდე სულ ბუზღუნებდა და იწყევლებოდა.

— როცა მოისმა არტემას ფეხის ხმა, ნატომ უფრო და უფ-რო დახმარა,

— გითხარი, დაითხოვე მეთქი, დაითხოვე მეთქი! თუ წესიერი მოსამსახურისთვის ფული არ გემეტება, მე ვიმუშა-ვებ ამის მაგივრად. სჯობია უმოსამსახუროდ ვიყო, ვიდრე

ცისმარე დღე ასე ვიტანჯებოდე. მტერი ხომ არა ხარ ჩემი?..

— რა ამბავია, რა მოხდა?—ჰკითხა ბაზაზ არტემამ და შუა ოთახში გაჩერდა.

— ესლა მაკლია! სირცხვილისგან დავიწვი... მერე ყველას წინაშე... შეეტაკა ცოლი ქმარს და გაფითრებულმა ალუბლის ამბავი უამბო.

— ვა!—წამოიძახა არტემამ.

— ოჰ, ღმერთო ჩემო!... ამოითხრა კეთილმა მოხუცმა. არტემამ მოიხმო გიქორი.

გიქორი ძლივს მოათრევდა ფეხებს,

— მოახლოვდი!—დაიდრიალა ვაჰარმა.

გიქორი შეკრთა და ერთ ადგილზე გაქვავდა.

— შენ გეუბნებიან, მოეთრიე!..

გიქორმა დააპირა მისვლა, მაგრამ ისევ იმავე ადგილზე გაჩერდა.

— რა დაგაბარე, შე მუტრუკო, ჰა? მე არ ვითხარი, რომ ჩემი ნათქვამი ქალბატონისათვის გადაგეცა? შენ კი სტუმრებთან წამოიყრანტალე, არა? „აღუბალი ძვირიაო!“

— მე... მე... ქალბატონს...—იპართლებდა თავს გიქორი.

მაგრამ ვიდრე გიქორი ორ სიტყვას გადააბამდა—არტემამ გაუშალა და ერთი სტიკია. გიქორს თვალებიდან წინწკლები გადმოსცვივდა, თავი კედელს მიახალა და იატაკზე დაეცა. არტემა შესდგა ფეხებით და სცემდა რაც ძალი და ღონე ჰქონდა:

— მაშ „აღუბალი ძვირია“, ჰა! მაშ აღუბალი ძვირია ჰა!

გიქორს წამოესარჩლა დიდი ქალბატონი. ბავშვებმა მორთეს ყვირილი. არტემა მოშორდა გიქორს, მაგრამ მაინც თვალგადმოკარკლული, ქშენით დიდხანს იმეორებდა:

— მაშ აღუბალი ძვირია, რაღა! მაშ აღუბალი ძვირია, რაღა.

— ვაიმე, დედა! დედა! კვნესოდა გიქორი ოთახის კუნძულში და შიშისაგან კანკალებდა.

8

როცა დარწმუნდნენ, რომ გიქორი როგორც მოსამსახურე, ოჯახისთვის არ ვარგოდა, ღუქანში გადაიყვანეს. გი-

ქორის მოვალეობა იყო ფართლეულის მიტან-მოტანა მუშტრებისათვის, ნავაჭრის დაკეცვა, დუქნის დაგვა-დასუფთავება, ხოლო თავისუფალ დროს იდგა კარებში და მუშტრებს იწვევდა.

აი, გიქორს დუქნისათვის სადილი მიაქვს. ფერმკრთალი და გაცრეცილი მიდის ხიდზე ქვაბებით ხელში და ბატონისეულ ფეხსაცმელებს მიაფრატუნებს. ხიდქვეშ მტკვარი ემსხვრევა ქარვასლის კედლებს. მორევთან ტალღა-ტალღას ატრი-ალებს და ყრუ ხმაურობით იწევს მეორე ხიდისაკენ.

ნაპირთან შორი ახლოს ტორტმანობს მწვანე ნავი, რომელშიაც მოჩანს ორი კაცი. ერთი ბადეს ეწევა, ხოლო მეორე კი სდგას ნიჩბით ხელში და ნავს უყარაულებს.

— უსათუოდ დაიქერს, — გაიფიქრა გიქორმა და მიაშტერდა მებადურებს.

გამოსწიეს ბადე, მაგრამ ცარიელი აღმოჩნდა.

— აბა ახლა ერთი ჩემს იღბალზე გადისროლონ ბადე! —

გადისროლეს, მაგრამ მის იღბალზედაც ბადე ცარიელი ამოათრის.

— თუ აგრეა, ახლა მოდი, ჩემი დის, ზანი, იღბალზე იყოს!

ბადე კვლავ ცარიელი ამოსწიეს.

— მაშ ეხლა ჩემი ძამია გალოს იღბალზე!

მაგრამ გალოც ურღბლო გამოდგა.

— მაშ ეს...

ამ დროს ქარვასლის კარებთან გაისმა რაღაც ხმაურობა: რომელიღაც სპარსელი მღეროდა და თან მაიმუნს ათამაშებდა. ხალხი ამ სანახაობას ყოველი მხრიდან ეტანებოდა და ანაზღად სპარსელის გარშემო კარგა მოზრდილი ბრბო მოგროვდა. გიქორმა სცადა ხალხის გარღვევა, რომ უფრო ახლო დაენახა მაიმუნის ოინები, მაგრამ ამოდ, ვერაფერს გახდა. როგორც იყო შედგა თითის წვერებზე, კისერი წაიგრძელა და სკდილობდა წრის შუაგულის დანახვას.

— სად ეტენები, შე ლაწირაკო, მიდიხარ, გაიარე! — შეუტია ვიღაც კინტომ და თავში ჩაათარა.

გიქორი გონს მოვიდა. გაახსენდა დავალება და დუქნისკენ მოჰკურცხლა.

9

სალამო უამს გიქორი მოკუნტული იჯდა სამზარეულოში. ჯერ კიდევ თვალეზზე ცრემლი არ შესრობოდა, არტემას სილებისაგან ატყეცილი ლოყები ეწვოდა. ჯერ ქატონის მრისხანე ხმა არც კი დამცხრალიყო, რომ სტვენით სამზარეულოში შემოვიდა არტემას ნოქარი ვასო; ვასომ რომ შენიშნა პტირალი გიქორი, დონჯი შემოიყარა და დიდგულად ჰკითხა:

— შენ, ეი, ვირო, კლუბში შევაჩერეს, თუ გუბერნატორმა სასწრაფოდ დაგიბარა?

გიქორმა თავი უფრო ჩაქინდრა.

— არ გესმის? მიზასუხე მეთქი!

გიქორი სდუმდა.

— სად ვგდე, რატომ თავის დროზე არ მომიტანე სადილი? ერთი ცენახოთ, შიმშილისგან მოვქეცდარეყავი, მაშინ...

ამ სიტყვებით ვასო მიუახლოვდა გიქორს, გამოიქიმა მის წინ და ღონივრად ჩასთხლიშა თავში. ბავშვი მიეკრა კედელს და ორივე ხელით სახე დაიფარა, ვასოს უნდოდა, კიდევ გაერტყა, მაგრამ ეზოდან არტემას ლაპარაკი მოესმა.

— აი, ალა მოდის და ნახავ, თუ რას გიზამს! დამუქრა ნოქარი.

„მომკლავენ!“ გაუელვა თავში გიქორს და თავზარდაცემულმა სული განაბა.

ბაზაზი არტემა უკვე დაკმაყოფილდა იმით, რომ გიქორის ცემით დუქანშივე ზოიჯერა გული. ახლა კი განკარგულება გასცა, რომ უსადილოდ დაეტოვებინათ, რათა მასაც ეგემა, თუ რას ნიშნავდა შიმშილი...

ქექა-ქუხილმა გადაიარა.

თუმცა გიქორი დამწვიდდა, მაგრამ მაინც ესმოდა ქალბატონის ლანძღვა-გინება:

— ნეტა რისთვის ინახავ მაგ უჯიათს... პანღური და მაგის ჯანი!..

10

გიქორმა ბალიშში თავი ჩარგო, საბნის ქვეშ მოიკუნტა და სული გატვრინა. ვასო კი დიღინებდა თავის საყვარელ

სიმღერას და თან ვახშამს შეექცეოდა. საბრალო გიქორს არ ეძინებოდა. დილიდანვე უჭმელს, ნაცემს და ნამტირალევს, მშიერს კუჭზე აბა რა ძილი მიეკარებოდა! ხანდახან კი ფრთხილად გამოჰყოფდა თავს საბნიდან და შესციცავებდა ვასოს.

— როგორია! კარგია მშიერი კუჭით ძილი? არ გეძინება განა?—დაცინვით ჰკითხა ვასომ და გადაუგდო ერთი ნაჭერი პური.— აჰა, ხეთქე! მაგრამ ფრთხილად კი, აღამ არ შეგაჩინოს.

გიქორი ეცა პურს, შეიფუთნა საბანში და დაიწყო ჩუმად ჭამა. სჭამდა და ფიქრობდა: გაახსენდა მამის სახლი, წარსული დრო, როცა დანავარდობდა თავისუფლად და არხეინად სადილობდა ყანებსა და მინდვრებში. გიქორას ხსოვნაში გაიღვიძა იმ საღამოს სურათმა, როცა მამამ გადასწყვიტა მისი ქალაქში წამოყვანა, დედა კი როგორ სტიროდა და ეწინააღმდეგებოდა.

— დედიკო, ჩემო კარგო დედიკო! ალბად წინასწარ გრძნობდა შენი გული, თუ რა მწარე იქნებოდა ჩემი ცხოვრება ქალაქში!—ოხრავდა გიქორი, ილუკმებოდა და თან ეშიზნოდა, რომ ბატონს არ მიესწრო.

მეორე დილას კი გიქორი ჩვეულებრივად იდგა ბაზახ არტემას დუქნის წინ...

11

გიქორის მოვალეობა იყო—მდგარიყო დუქნის კართან და გამვლელ-გამომვლელისათვის ექო საქონელი და მუშტრები მოეწვია.

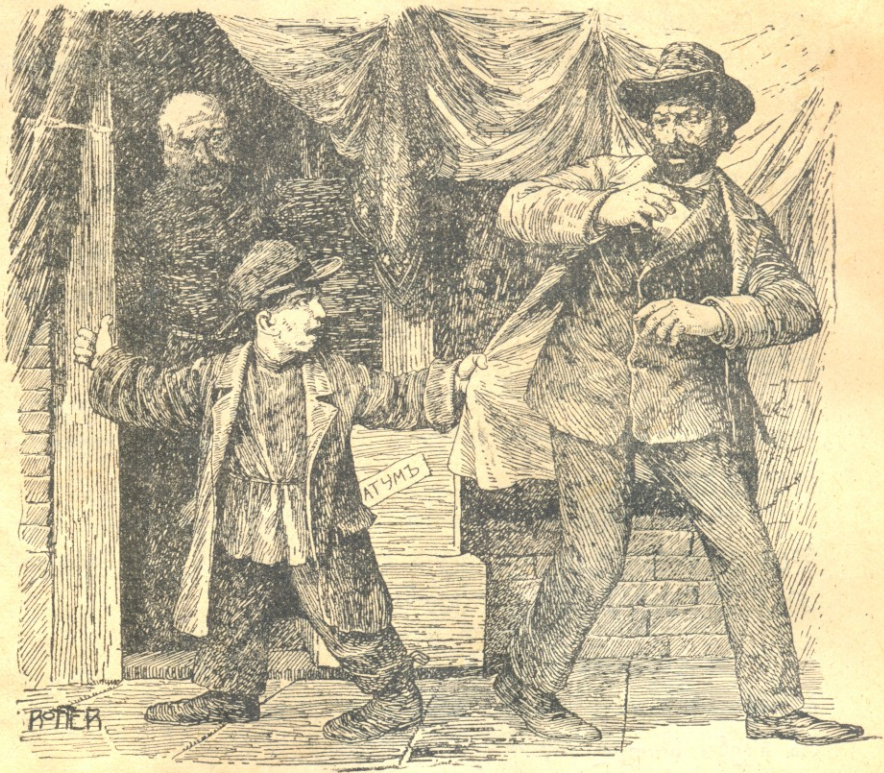
— რა კრიჭა შეგიკრავს და გაჩუმებულხარ, დაუძახე მუშტარს რაღა, შე ყურყურავ!

— მობრძანდით, ბატონო, მობრძანდით!..—ეპატიყებოდა გიქორი.

ნოქრები გიქორის ქცევაზე იღრიჭებოდნენ.

რა ექნა! გიქორს უბრძანეს მუშტრის მოყვანა, ისიც დაურიდებლად კალთებს აგლეჯდა გამვლელ-გამომვლელთ და დაჟინებით იწვევდა დუქნისაკენ.

ზაფხულში, პაპანაქება სიცხის დროს, ისე დაიღლებო-

და საწყალი ბავშვი, რომ ქანცმილეულს მუხლი ჩაეკეცებოდა და ზეზელას ჩაეძინებოდა ხოლმე.

გიქორი როგორც კი ჩასთვლემდა, მისი ტოლ-ამხანაგები ხუმრობით ცხვირში ბურუნუთს შეეყრიდნენ. გიქორი წამოიჭრებოდა და ცხვირს დააცემინებდა. ეს ართობდა სიცხისაგან მოთენთილ ვაჭრებს და ერთი სიცილ-ხითხითი იყო ბაზახანაში. არტემა კი შეუტევდა:

— კიდევ დაგეძინა? რა გითხრეს? აკი მუშტრებისთვის უნდა დაგეძახა?

— მობრძანდით, ბატონო, მობრძანდით, — ბურტყუნებდა გიქორი.

დუქანში კი კვლავ სიცილი ისმოდა.

ერთხელ, ასეთ დაძახების დროს, გიქორმა თვალი მოჰ-

კრა ორ გლესხ, რომელნიც მისი სახლიკაცები აღმოჩნდნენ, იცნო, გაეკიდა და კისერზე შემოეხვია.

— ბიქოს! ველარ ვიცანი,—წამოიძახა ერთმა მათგანმა და მიმართა თავის ამხანაგს:

— ბაღლო, შენ, კაცო, იცანი?

თვალეებზე ვატყობ ღინც არის.—თაფონწონედ უპასუხა გლესმა.

გიქორი მართლაც საშინლად გამოიცვალა: გახდა, ჩამოქცნა, თავის თავს აღარა ჰგავდა, ტანისამოსიც სხვანაირი ეცვა და რა გასაკვირველია, რომ ძნელი საცნობი გამხდარიყო...

— კაცს დამზგავსებიხარ! შეხე, როგორი ტანისამოსი აცვია! თითქოს გაყოჩაღებულა კიდევც..—აღტაცებული ამბობდა გლესკაცი.

— ეჰ, რაც გინდა სთქვი და ჰამომ გვაჯობა, ძმაო! ჰხედავ, როგორ კაცად აქცია თავისი ვაჟი! ჩვენი შეიღებო კი მელორეებად უნდა მოკვდნენ.

გიქორმა სეტყვასავით დააყარა კითხვები:

— დედაჩემი როგორ არის? ბაღლები? რატომ მამა არ ჩამოვიდა? ჩვენმა ძროხამ ხბო მოიგო? ხომ არავენ მომკვლარა ჩვენს სოფელში?

— ყველანი კარგად არიან და მოგიკითხეს კიდევც..— უპასუხეს გლესებმა.—მხოლოდ ლუკას ვაჟი გარდაიცვალა და მოხუცმა მარქრიტამაც შენი ქირი წაიღო, სხვა ყველანი კარგადა ვართ, ღვთის მადლით!

— რატომ მამა არ ჩამოადის?

— თვითონაც ძლიერ უნდა, მაგრამ ხომ იცი, მარტო-ხელა კაცია, ათასი საქმე აწევს კისერზე.

— არაფერი არ გამომიგზავნეს?

— აბა, თვითონ რა აქვთ, შენ რა გამოგიგზავნონ? ხომ იცი, რა დროა... წელს მოსავალი სრულებით არ იყო, საცოდავი მამაშენი თავს არ იზოგავს, მუშაობს, წელეებზე ფეხს იდგამს და მაინც არაფერი გამოდის. განა ქალაქში ვაკლია რამე? პირიქით, გროშები უნდა შეაგროვო და შენ დაეხმარო მამაშენს. აი, ახლა სახელმწიფო გადასახადს სთხოვენ, მას კი ერთი სულის მეტი არაფერი აბადია.

— ჩვენები ხომ ყველანი კარგად არიან?

— კარგად კი არიან, მაგრამ აი თქვენი ძროხა ვაღმოვარდა ბანიდან და მოკვდა.

— მოკვდა?!

— უჰ, დედაშენი როგორ სტიროდა...

საუბრის შემდგომ ერთმა გლეხთაგანმა ამოიღო უბიდან წერილი და გადასცა გიქორს.

— აბა, რას დავებარებ? ჩვენ ველარა გნახავთ—დღესვე უკან მივიღივართ. თუ რამე გაქვს გასაგზავნი დედასთან და დებთან, ახლავე გავატანე.

— რა გაგატანოთ? მე ხომ ჯერ ჯამაგირში არა ვარ? მაგრამ...

— მაგრამ რა?..

— ის რომ მე თვითონ მინდა წამოგყვეთ. დაბრუნება მინდა შინ.. მომწყინდა...

— აი წამოუტრია! ბიჭო, სოფელი გირჩევენია ქალაქს? იქ რა დავრჩენია? გვეგონა დაქკვიანდი და ხალხში გამოხველი, სცხოვრობ ბატონიშვილურად, ახალ ტანისამოსში გამოწყობილხარ, ხელფეხი სუფთად გაქვს; ჩვენ კი შენი იმედი გვქონდა, რომ ეგება ჩვენი გაყებიც დაგებინავებინა შენსავით. შენ კი—ვაიმე, ვაიმე—რატო აგრე ლაპარაკობ, ბიჭო! სწორედ შენზეა გამოქრილი: „არა შეჯდა მწყერი ხესა, არა იყო გვარი მისიო“. ასე ესაყვედურებოდნენ გლეხები გიქორს. ცოტათი გაუჯავრდნენ კიდევ, დაარიგეს, გამოეთხოვენ და წავიდნენ.

გიქორი დაბრუნდა თუ არა დუქანში, ამოეთვარა დახლს და წერილის კითხვა დაიწყო.

13

„ჩემო საყვარელო შვილო გიქორ!

ქალაქ ტფილისში.

ჩვენ ჯანმთელად და ცოცხალნი ვართ, რასაც შენც გისურვებთ. ხელის ჩამორთმევით და პირზედ კოცნით მოგიკითხეს მამაშენმა, დედაშენმა, ზანიმ, მოსემ, მიკიჩამ, გალომ. ჩემო შვილო გიქორ! ალბად შენც გაიგებდი, ჩვენს გაჭირვებულ ცხოვრებას, გადასახადს გვთხოვენ, ფული კი არსაი-

დან არ არის. დედა და ზანი თითქმის შიშველნი არიან, და ჩვენც ყველანი დიდ გაჭირვებას განვიცდით, შვილო გიქორ! თუ რამე ფული გაქვს, ცოტაოდენი გამოგვიგზავნე, ტანსაცმელიც მოგვაწოდე, წერილიც გამოგზავნე შენს ყოფა-ცხოვრებაზე. უნდა იცოდე, რომ ჩვენი თეთრტუჩა ძროხა მოკვდა; დედაშენი და ზანი თითქმის შიშველი დადიან...”

ამ წერილმა გიქორი ჩააფიქრა, ყოველივე სიტყვა სწვაგდა მის გულს.

„დედაშენი და ზანი თითქმის შიშველი დადიან, და ჩვენც ყველანი დიდ გაჭირვებას განვიცდით!“

— ბიჭო, დაუძახე რაღა მუშტარს! რას გაშტერებულხარ? ჭკუა-გონება ხომ იმ სოფლელებს არ გააყოლე?—დაუყვირეს ღუქნიდან.

— მობრძანდით, ბატონებო, მობრძანდით!—გაჰკიოდა გიქორა ბაზაზ არტემას ღუქნის წინ.

14

დადგა ზამთარი, ქალაქი თოვლმა დაჰფარა. გაბარტახებულ ეზოებში ქარი ზუზუნით დაჰქროდა და ქალაქის ღარიბ-ღატაკ, ბოგანო ბავშვებს სტვენით ეხუტებოდა.

ქარმა გიქორიც მონახა.

სიფრიფანა ხალათის ამარა იდგა გიქორი ღუქნის წინ და კვლავ საცოდავად გაიძახოდა:

— მობრძანდით, ბატონებო, მობრძანდით!

ქარმა უხილავი ბებუთივით გიქორს ძვლებში დაურბინა და საბრალოს ციება დააწყებინა.

გიქორი ისედაც დავრდომილი იყო. და ამ გაციებამ მთლად დასცა და ლოგინად ჩაავლო.

15.

ავადმყოფი გიქორი იწვა არტემას სამზარეულოში. მოხუცი ქალბატონი ღლეში რამდენჯერმე შევიდოდა მასთან და სიბრალოლთი ჰკითხავდა:

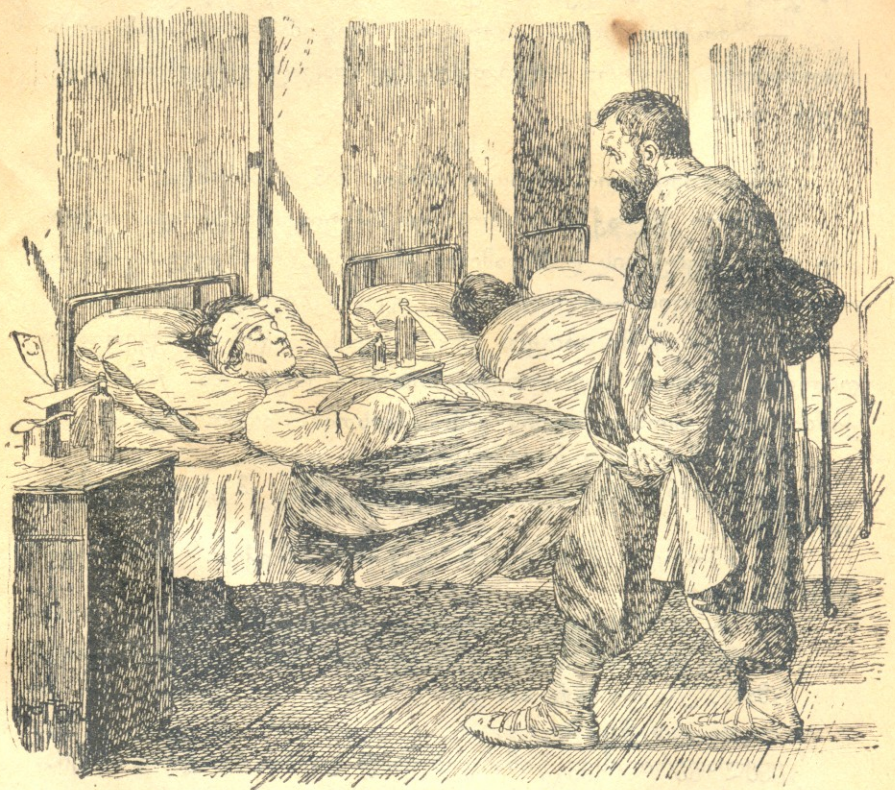
— ხომ არაფერი გინდა, პატარავ!

— წყალი!

მოხუცი აწვდიდა წყალს, ავადმყოფი ხარბად ეწაფებოდა კიქას, მოსვამდა და კვლავ სწყუროდა...

— შიგნეულობა მეწვის... წყალი კი რა ცუდია! ახ, ნეტა ჩვენი სოფლის წყარო იყოს... ნეტა ახლა ჩემს სახლში ვიყო დედასთან...

ბაზაზ არტემა ხათაბალაში ჯაება. აქეთ ეცა, იქით ეცა, მაგრამ ვერაფერს ნახა, რომ ჰამბო დაეხარებინა სოფლიდან და ბოლოს იძულებული გახდა ავადმყოფი გიქორა ქალაქის საავადმყოფოში დაეწვინა.

საავადმყოფოში მწკრივად იწვნენ ავადმყოფნი, რომელნიც ჰკენესოდნენ და დაუძღურებულნი ერთი მეორეს საცოდავად გადახედავდნენ ხოლმე.

გიქორიც ამითან მოათავსეს.

მამამ აქ იპოვნა თავისი შვილი.

— გიქორჯან, რა დაგემართა, შვილო! — ამოიოხრა ჰამბომ. სიცხიანმა გიქორამ ვერ იცნო მამა.

— მე ვარ, შვილო, მამაშენი, ვერ მიცანი?
ავადმყოფი მაინც ვერ სცნობდა. გიქორი ბოლავდა და
გაჰკიოდა:

— მიკიჩ! ზანი, მამა, დედა!

— აქა ვარ, შვილო, დედამ გამომგზავნა შენს წასა-
ყვანად. წამოხვალ? გინდა? მიკიჩა და ზანი ბანზე სხედან და
გელიან, შვილო, თვალები დააწყდათ შენს მოლოდინში! გი-
ქორჯან, ერთი სიტყვა მაინც მითხარი, გიქორჯან!

— მობრძანდით, ბატონო, მობრძანდით!— წამოიძახა
ავადმყოფმა. გიქორი ლულულულებდა რალაც გაუგებარ სიტ-
ყვებს და... იცინოდა...

16

რამდენიმე დღის შემდეგ ჰამბო შინ დაბრუნდა.

გიქორი ქალაქში დამარხა და მარტოკა მოდიოდა. ილლი-
აში განსვენებულის ტანისამოსი ამოედო, რომ დედას—ჩვეუ-
ლების მიხედვით—თავისი ვაჟი უკანასკნელად გამოეცურა.
გიქორის ჯიბეებში იპოვეს ერთი მუჭის ოდენა ბჭყვრილა
ლილები, ფერადი ქალაღებები, ჩითის ნაჭრები და რამდენიმე
ქინძისთავი, ალბად თავის დის ზანისთვის აგროვებდა.

ჰამბო მიდიოდა ჩაფიქრებული.

დიდი ხანი არ არის მას შემდეგ, რაც ამ გზით ჩავიდნენ
ქალაქში.

აი, სწორედ ამ ადგილას გიქორმა სთქვა: „მამა, ფე-
ხები მტკივაო!“

— აი, ამ ხის ქვეშ დასხდნენ დასასვენებლად...

— აი, გიქორს სწორედ ამ ადგილას მოსწყურდა წყალი...

„მამა, წყალი მინდაო“...

— აი, ის წყაროც...

ყველაფერი ისევ წინანდებურად დარჩა, მხოლოდ ის კი...
ალარ არის...

მეორე დღეს, როცა ჰამბო უღელტეხილს ვასცილდა,
შორიდან სოფელი გამოჩნდა.

სოფლის საზღვარზე გიქორის დასახვედრად გამოსულიყ-
ვნენ: დედა, ზანი, მიკიჩა და მოსე, ხოლო პატარა ვალო, რომე-
ლიც დედას ხელში ჰყავდა აყვანილი, ენამოჩნეკით იძახდა:

— ცქალა, გიქოლ, ცქალა!..

ი. გრიშაშვილი.

ო.კ. თუმანიანიდან.

ჩემი სიმღერა.

მე მდიდარი ვარ. საუნჯე მაქვს გულში ფარული,
მაგრამ ფულისთვის ოქროს ხეხილს ვერ დავემყნები.
ჩემი სიმდიდრე სიკეთეა და სიყვარული,
პოეზიისთვის შევიყვარე ყველა ქვეყნები.

სავსე მადანი ანაზღეულ თუ სხვას უქრება—
მე ხერხემალად დამაქვს ჩემივე ლექსის კედელი.
რამდენიც უნდა გავცე ხალხთა გასაჩუქრებლად,
მაინც ზღვა არის უღეველი, დაუშრეტელი.

გული მაქვს ცხელი, უხვი, ღია—ვით დღე მკათათვის,
სხვის სიყვარული მკერდს მივიკარ ხატად და ჯვარად.
ვინ რას დამაკლებს! მე ჩემს დოვლათს ყველა კაცთათვის
ჩემი სიკეთის მწვერვალიდან ვაფრქვევ ერთგვარად.

მე მდიდარი ვარ! ხალხს შევწირე ღზენა და გლოვა.
თვითონ მტერსაც კი ატყვევებდა ჩემი ვალობა.
მე ამა ქვეყნად ხელმეორედ ხომ ვეღარ მოვალ—
უკან ვუბრუნებ ჩემ სამშობლოს რაც მიწყალობა.

ი. გრიშაშვილი.

ჩემო ყანავ!

მოქრის, მოკუზავს ნელი ნიაფი
მოქრის და არხევს აქოჩრილ ყანას.
სხივით ნაფერი ღელავს ნაპირი,
მას არე-მარე უმღერის ნანას.

ოჰ, ჩემო ყანავ! შენს მსუყე ნაყოფს
გარს რამოდენი თვალი უცქერის?..
ვინ ზღაპრებს ვითხზავს, აქებს შენს
სამყოფს.

ვინ საოცნებო ლექსებს გიმღერის...
დამწიფდი ჩქარა! მზიურ თავ-თავში
ქარვის მარცვლები აჩხრიალდება,
და მაგ ოქროს ფრად გაშლილ კალთაში
ელვის ნამგალი აპრიალდება.

ყველას თვალები გაუბრწყინდება.
მათ ზეცის შუქი მოჰფენს სიხარულს
და სამუდამოდ გულს ჩაისახავს
კეთილ სურვილს და შრომის სიყვარულს.

მიმქრალი.

ბინული*)

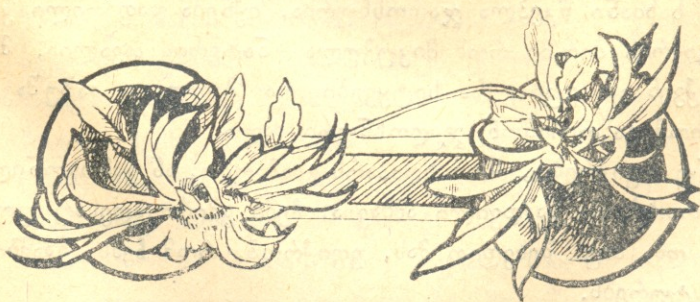
ნახე ბინული, როგორც ყინული
ცივი და წმინდა, მუდამ ანკარა,
ვინც-კი მივიდა იქ უწმინდური,
არც ერთი ახლოს არ გაიკარა...

და თუ ეწვია სუფთა ყვავილი
ფოთოლთ სანამად ტურფა ველისა,
წინ მიეგება და მოინდობა
ზედ გადაქდობა ბროლის ყელისა.

გრილია პირად, თბილი კი გულით
გინდ ცივ ზამთარში, გინდ ცხელ ზაფხულში.
იმ წმინდა ბინულს გამსგავსებ, ბაღლო,
და ყვავილივით მიზიხარ გულში.

ვნახე ბინული გადმოჩქეფილი
კლდის წიაღიდან ლურჯი, ანკარა...
იმ ბინულივით იყავი წმინდა
მთელ სიცოცხლეში ჩემო პატარა!..

შიო მღვიმელი.

*) ბინული—წყარო.

თილისმა ხალი.

ზღაპარი და სინამდვილე.

ახლში მოგროვდება ხოლმე დამტვრეული, და-
ძველებული ნივთები. ალაგებ-დალაგებაში დასუ-
ფთავების დროს ამ ხარახურას პატრონი ნავაფს
გააყოლებს, გადაპყრის. მოხდება ხოლმე, რომ
უვარგის ნივთებთან ერთად, უვიცნი და დაუ-
ფიქრებელნი, არ უფრთხილდებიან და აყოლებენ ნივთებს,
რომელთაც მრავალი თაობა სიყვარულით და სიამოვნებით
ხმარობდა, მრავალი ხელი ალერსით ეხებოდა, მრავალი თვა-
ლი ხარობდა მათი საოცნებო სახიერებით, რომელშიაც თით-
ქო ჩაქარგული იყო ძველი პატრონების გულის ძაფები.

ფრთხილად მოექცეით ამ ძველებურ ნივთებს, ისინი მო-
გვიტხრობენ წარსულის ამბავს და, ვინ იცის, იქნება, ზოგი
მათგანი თილისმინაცაა. იქნება დაჟანგული რგოლი—ჯადო-
ბეჭედი, იქნება ძველი კალმუხის ქული—უჩინ-მაჩინის ქული,
იქნება სახიანი წკებლა ჯადოსნურია, იქნება დაფერილი კენ-
ქი, სკივრის ძირში რომ მიკუჭულა—ნატვრის თვალია, მაგ-
რამ თქვენ არ იცით რა სიტყვები, რა შელოცვა აამუშავებს
მათ, რომ გამოიჩინონ ჯადოსნური ძალა.

ნუ იფიქრებთ, რომ ზღაპარს ვიამბობთ, ან გამოგონილს.
ჩემი მოთხრობა ნამდვილი ამბავია, ჩემი გმირი ღღესაც ცოც-
ხალია და, თუ შეხვდით მას, ვფიქრობ, რომ ჩემს ნაამბობს
დაადასტურებს.

პატარა დიუმონი დაიბადა სამხრეთ ამერიკაში—ბრაზი-
ლიაში. მის მშობლებს, გადმოსახლებულ ფრანგებს, ჰქონდათ
ყავის პლანტაცია, შექმლებულნი იყვნენ და არას ზოგავდენ

შვილის საუკეთესოდ სწავლა განათლებისთვის. ბავში იშვი-
თი ნიქის პატრონი იყო, მაგრამ გადამეტებული ცოცხალი
და მგზნებარე გონება ოდნავ ხელს უშლიდა მშრალ მეცნიე-
რულ მეცადინეობაში. იზრდებოდა თავისუფლად. 12 წლისა
მდინარეში ცურავდა დაულაღვი ინდოელივით, ცხენს აქე-
ნებდა, როგორც გაუჩოსი. უშიშრად ხოხავდა კლდეებზე,
წვრილ ბილიკებზე, ნაპრაღთა ნაპირებზე, რომელთა სიღრ-
მიდან მოისმოდა ჩანჩქერთა შხუილი. შესანიშნავად აკეთებდა
და აფრენდა ქაღალდის გველებს—ერქანებს. ამ ოსტატობა-
ში ბაღალი არ ჰყავდა ტოლთა შორის ბრაზილიაში, ამერიკა-
შიაც და შეიძლება მთელ ქვეყანაზედაც. ხან მოსრიალე
ერქანს აფრენდა მზის სხივებში და როცა ბჭყვრიალა, ნა-
ხვერად გამსჭვირვალე და ოდნავ შესამჩნევი სათამაშოები
მძლავრად გამოსწევდნ ბავშვის ხელიდან ზონარს, მისი შავი,
ცაში აპყრობილი თვალები, უზომო სიხარულით აინთებოდნ.

ასე ცხოვრობდა თავისუფლად, უღარდელად, სწავლობ-
და, ვარჯიშობდა, აკვირდებოდა ბუნებას. გადამეტებით კი
არაფერი არ ეხალისებოდა გარდა ერქანების გაფრენისა.

მეთორმეტე წელში იყო, როცა მას შეხვდა არა ჩვეუ-
ლებრივი ადამიანი და ამ შეხვედრამ უნებლიედ არაჩვეუ-
ლებრივ გზაზე დააყენა.

ერთ საღამოს თევზაობის შემდეგ შინ დაბრუნდა, დაქე-
რილი თევზი სამზარეულოში შეიტანა და გაეშურა სასტუმრო
ეზოში, რაკი გაიგო, რომ მათ ესტუმრა გამოჩენილი მეცნიე-
რი, გერმანიის უნივერსიტეტის პროფესორი. შევიდა თუ არა,
ზრდილობიანად მიესალმა უცნობს. ეს იყო უზარმაზარი, წი-
თელ ლოყებიანი, სქელი კაცი წვრილი ხმით. პროფესორს
მთელი დედამიწა შემოევლო და თითქმის ყველა ენა იცოდა.
მოვიდა მექსიკიდან, სადაც შეისწავლა ერთი ველური ტომის
ცხოვრება, ახლა კი სხვა ველური ტომების ცხოვრების შე-
სასწავლად მიდიოდა. ამ გვარად უნდოდა გაეცნო მთელი სამ-
ხრეთ-ამერიკის მცხოვრებნი, თვით ცეცხლის მიწამდის.¹⁾

ჩვეულებრივად მეცნიერები მოსაწყენი, გულცივი და

¹⁾ კუნძულია.

გულდახურულნი არიან. პროფესორი-კი სასიამოვნო, მოულოდნელი გამოჩაკლისი იყო მათ შორის.

ლაპარაკობდა ცოცხლად, ხალისით და გატაცებით.

ათი-თორმეტი დღე აპირებდა დაჩქინას მათ ქალაქში და დიუმონმა მამას სთხოვა, ეს დრო მათ სახლში გაეტარებინა.

განთქმული მეცნიერი და პატარა ბრაზილიელი, დიუმონი, მეტად დამეგობრდნენ. დილიდან საღამომდი განუყრელად ერთად იყვნენ. ერთად ათვალიერებდნენ ქალაქს და მის მაღაშობებს, თევზაობდნენ, უშველებელ ქალაქის ერქანებს აფრენდნენ, ნავით დაცურავდნენ. მეცნიერი ხშირად ებაახებოდა ბავშისათვის გასახები ერთ ძალიან სერიოზულ საგნებზე. ამოიღებდა რამე ნივთს (ჯიბეები მუდამ სავეე ჰქონდა სხვადასხვა საკვირველი საგნებით.) და მოუყვებოდა ამბავს... აი, მაგალითად, ერთხელ დიუმონს გადასცა ბრტყელი ნაქერი ქვისა თუ პაპიემაშესი, რომელსაც ერთი მხარე ყვითელი ჰქონდა, მეორე ზოლ-ზოლად დაფერადებული.

— აბა, გამოარკვიეთ, მეგობარო, რა არის?

ყმაწვილმა კარგა ხანს ატრიალა ხელში გადმოცემული ნატეხი:

— იქნება ქვა, ან ბათქაში, ან დაფერადებული კირია.

— აბა, მაგის წარმოშობა მიაპბეთ?

— არ ვიცი... მე მგონია არც სამხრეთ ამერიკიდან, არც ევროპიდან არ არის. შესანიშნავად კი არის დაფერადებული! რა არის?

— ეს, ჩემო მეგობარო, ცემენტით გაქლენთილი ტილოა. დაფერადებულია სამი ათასი წლის წინედ ეგვიპტის ფარაონის საფლავისთვის... მისი სახელი... ფარაონის სახელს მოგვიტხრობდა: მისი პიროვნების, მისი მეფობის და თანდათანობით იშლებოდა მთელი ეგვიპტის ისტორია: ომები, სარწმუნოება, ზნე-ჩვეულება, მეცნიერება და ხელოვნება. ამ გვარადვე ძველებურ ქილის ნატეხს, ქალის სამაჯურის ან საყურის ნამტვრევს ალაპარაკებდა წარსულის შესახებ.

დიდ მნიშვნელოვანი იყო დიუმონისთვის ერთი მოკლე ბაასი, როდესაც ორივე თვალს ადევნებდა ახალ ერქანის „დემუაზელ“-ის მსუბუქ და მოხდენილ გაფრენას.

— იცი, რას გეტყვით,—უცბათ წამოიწივლა პროფესორმა,—თუ ადამიანი როდისმე აფრინდება ჰაერში თავისუფლად, ყოველ შემთხვევაში გაზით საესე ბუშტით კი არა, სწორედ ამისთანა ფრინველის ნაირ სიბრტყით!

— თოკ-მობმული?—ეშმაკურად შეეკითხა ყმაწვილი.

— არა. დიდი სიბრტყე ჰაერში გააჩერებს, წინ გასწევს და მალთა აიტანს რამე დიდი ძალა, მბრუნავი ნიჩაბი, ან ბურღი, როგორც გემსა აქვს. ცხადია, ბურღი მეტად დიდი უნდა იყოს და მისი ტრიალის სიჩქარე გასაოცარი!

პირველი თავისუფალი აფრენა ამ გვარი მანქანით იქნება და პირველი ადამიანი—გმირი, რომელიც ამას გაჰბედავს, დაიმორჩილებს ჰაერს და შეიძენს საუკუნო დიდებას!

— ოჰ, რარიგ მინდა, მე გავხდე იმ ადამიანად!—ალტაცებით წამოიძახა ყმაწვილმა.—მე გავბედავდი!

გერმანელმა თავი დახარა და სერიოზულად ჩააცქერდა ბავშვს თვალებში.

— შენ?—დაფიქრდა რამდენსამე წამს, და დარწმუნებით სთქვა:—შენ კი შესძლებ!—მერე დაფაცურდა:—გაიქეცი მარდად, მოსწიე ზონარს! ერქანი ყირაობს, უქარო ადგილს მოჰყვა! მარდად, მარდად!

საშინელი სისწრაფით გარბოდა დრო. დადგა უკანასკნელი საღამო. ხვალ პროფესორი აღრიანად გაემგზავრება. მეგობრები, პატარა დიუმონის ოთახში ისხდენ მოწყენილები, ნაღვლიანები და დუმდენ. მეცნიერის თვალები ყველაფერს ათვალიერებდა, შინჯავდა. აი, ახლაც თვალი გადაავლო ქერს, კედლებს და შემდეგ დააკვირდა იატაკს. უცებ გააკვირვებულმა წამოიძახა:

— რა უცნაური ხალი გაქვთ! საიდან, როდის გაჩნდა აქ?

— არ ვიცი, მგონი მამიჩემის პაპის ნაქონია. გადაგდება უნდოდათ, მაგრამ არ ვიცი რატომ, მომეწონა და დავიტოვე. ძალიან ძველია. ალაგ-ალაგ მთლად გახეხილია.

— დააკვირდით,—ამბობდა ალტაცებით პროფესორი,—რა საუცხოო ფერადობაა, რა შვენივრად შენახული. თუ შეიძლება სინათლეზე გავშინჯოთ.

ხალი პატარა იყო, ყმაწვილმა ადვილად მიიტანა ფანჯარასთან.

— ფერადები, შეხამება, ჩუქურთმა... ეჭვი არ არის ინდოეთისაა. იშვიათი ძველია და საუცხოო სილამაზისა. სპარსული სახე უფრო წვერილი და ერთფეროვანია, არც ასეთი გაბედული. აბა დახედეთ: ნიშანიცა აქვს... რალაც ფრთებ გაშლილი ფრინველი: ან არწივი, ან ქორია... ქვეშ ხაზი გრავნილით... ყვარჯენი? კვერთხი? სკიპტრა?... სულ ბოლოს, წარმოიდგინეთ, არაბული ასოები! რა მენანება, რომ სწორედ ეს ალაგი გახეხილია და სიტყვები წაშლილა. მარტო ერთს სიტყვას ვარჩევ ტარ თუ ტარა, ნიშნავს მიფერენ, ფრენა...

საუცხოო ხალია, გასაკვირველი! იქნება სამასი, ოთხასი, ვინ იცის ხუთასი წლისაც... საოცარი ნივთია, საოცარი! ყმაწვილმა შესთავაზა ხალი პროფესორს, მაგრამ მან უარი უთხრა: — ამ ნივთს, ჩემო მეგობარო, ნუ მოიშორებთ. ვინ იცის, იქნება ეს ის თილისმა-ხალიჩა „ათას ერთი ღამიდან“, რომლითაც სეირნობდენ: ბატონიშვილი ჰუსეინი, მის გვერდით მჯდომი, ბატონიშვილი ალი ჯადო — ქოდრიკით და ბატონიშვილი ახმედი უკვდავების ვაშლით? უფრთხილდით ამ საუნჯეს! ხალიჩა-ფრინველს! „ტარა! — მიფერენ!“

პროფესორი გაემგზავრა ველური ტომების ცხოვრების შესასწავლად. ყმაწვილმა ცოტა ხანს ინაღვლა და მიიფიწყა. სამაგიეროდ ერთობ შეიყვარა ძველი ხალი, რომელმაც მეცნიერის შეხების შემდეგ სხვა ელფერი მიიღო. ხშირად საღამოობით დიუმონი მოიკეცავდა ხალზე, გაიყურებოდა ცაში და ოცნებობდა.

ერთხელ, ჩვეულებრივად ხალზე მოკეცილი, თითს ავლებდა არაბულ ასოების სახეს, აქეთ-იქით ქანაობდა და ნაღვლიანი ხმით ღიღინობდა:

ხალიჩავ შვენიერო,
 ძველო თილისმიანო.
 ხალო ძლიერო,
 ჯინის შექმნილო.
 ტარა-ტარა-ტარ!
 აფრინდი ცაში,

ასცილდი ღრუბლებს,
 მზისკენ იფრინე,
 ტარა-ტარა-ტარ!
 არწივმა ფრთები შემოჰკრას,
 ჰაერში გაჩნდი ხალო!
 კვერთხს ავწევ—ზევით ავფრინდები,
 დავწევ—ქვევით ჩავფრინდები,
 მარჯვნივ გავწევ—მარჯვნივ ვიფრენ,
 მარცხნივ—გავწევ—მარცხნივ ვიფრენ,
 ტარა-ტარა-ტარ!
 ქვევით ხალხია—ქიანქველები,
 ქვევით სახლებია—სათამაშოები,
 მე მარტო ვარ ჰაერში,
 ტარა-ტარა-ტარ!
 მივფრენ თილისმა-ხალით,
 ტარა-ტარა-ტარ!

არ გაუკვირდა ყმაწვილს, როცა ფრინველის მოხაზუ-
 ლობა შეინძრა, შეკრთა, ფრთები ასწია, ხალს გაეცალა და
 წელა შემოტრიალდა. ხალის ბოლოები შეიკეცენ, როგორც
 ბანდიანი ფრთები; ყმაწვილს კი ხელში ეჭირა სადავე. მის-
 წია თავისკენ სადავე და თვალის დახამხამებაზე გაიწია,
 გაქრა კედლები; დაბერა ქარმა და აიტაცა ხალი ზევით, ლაქ-
 ვარდ ცაში.

აფრინდა მალლა. ქვეშ გარბოდა ქალაქი თავისი ქუჩე-
 ბით, მოედნებით, ბალებით. ქარი სცემდა სახეში. ერთხმოვან-
 ნად ზუზუნებდა ფრინველი. საჭე მორჩილი იყო ამაყი ხელისა.
 მალლა თუ დაბლა, მარჯვნივ თუ მარცხნივ ჯადო-ხალი მი-
 ფრინავდა მის სურვილზე.

გასცილდა ქალაქს. მარჯვნივ ამართულიყო ტყით და-
 ბურული მთები, მარცხნივ მოჩანდა ყვითელ-ლოურჯად ზღვის
 ყურე და ზედ მოცურავი გემები. შორს გადაჭიმულიყო მუქ-
 ლოურჯად ოკეანე.

— მთებოკენ! — ჩაილაპარაკა დიუმონმა. ხალი შემოტ-
 რიალდა და მთებისკენ გაექანა. მთები უახლოვდებოდნენ,
 იზრდებოდნენ, იცვლებოდნენ, გარკვეულად ჩანდა მათ შო-

რის ნაპრალები, ხევეები, ჩანჩქერები, ბოლოს დაარყია ხის წვერებიც...

— მაღლა! უფრო მაღლა!—ამბობდა ფრენით ალტაცებული ყმაწვილი. მთის მწვერვალს დასტრიალებდა. პატარა ღრუბელი, გააპო და იგრძნო სიცივე და ნესტი. შემდეგ ერთი-ორი მძლავრი შემოქნევა და გადააფრინდა მთებს. მას მიეგება მზე და სიხარულით და ალერსით შეაშუქა სახეში ოქროსფერი მოცინარი სხივები.

აფრინდა იმ სიმაღლემდი, სანამ მთის ვრცხილი არ ვაბრტყელდა და არ გაუთანასწორდა მინდორ-ველებს, როგორც რკეპახევა.

მაშინ მოტრიალდა ოკეანისკენ, რომელიც მედიდური სილამაზით იკარგებოდა უსაზღვრო სივრცეში:

შემდეგ თვითონაც დაიკარგა სივრცეში: ზემოდ ლურჯი ცა, ქვემოდ ლურჯი ოკეანე, მათ შუა—მოხიბლული ყმაწვილი მხიარულ და დაუდგარ ქარში გახვეული. სხეული გაიფანტა, დარჩა სული სიმშვიდით და ნეტარებით მოცული, ზეციური ალტაცებით შებყრობილი. მაგრამ... სადღაც ახლო ძაღლი ყეფს... ისმის შოლტის ტყლაშუნი.ა. დაიჭრიალა ალაყაფის კარებმა... ცხენმა ფეხები ააბაკუნა...

ყმაწვილმა ღრმად ამოისუნთქა. ის იჯდა ისევ თავის თეთრ ოთახში, ფანჯრიდან ისევ მოჩანდა ლურჯი ცა. რა დაემართა? ეძინა? ოცნებამ გაიტაცა? ამაზედ ვერ გიპასუხებთ. ეს ზღაპარია.

როდისმე სთხოვეთ ნაცნობ ავიატორს (მშობლების და ექიმის დასტურით) ავიაფრინოთ თავისთან ერთად, თქვენ დარწმუნდებით, რომ ყველა ზღაპრული სასწაული, არაფერია შედარებით იმასთან, რასაც თქვენ განიცდით ცაში ფრენის დროს.

უკანასკნელი სიუჟეა დიუმონის შესახებ.

მე-XIX საუკუნის ოთხმოცდა მეთე წლების დამლევს, ამერიკელებმა, ძმებმა რაიტებმა, შესძლეს აფრენა პაერში მძიმე აპარატით და გაჩერდნ 5—9 წამის განმავლობაში. ამიტომ პირველობა დაიჩემეს. მაგრამ მათი უფლება პირველობაზე

საექვოა. პირველი, ნამდვილი გაფრენა რამდენიმე თვის შემდეგ შესძლო სანტოს დიუმონმა. მან თავისი დირიჟაბლი „დე-მუაზელ“-ით კოხტად შემოხაზა რიცხვი რვა, (8); პარიზის ორ მწვერვალ—ეიფელის კოშკის და ღვთისმშობლის ტაძრის შუა.

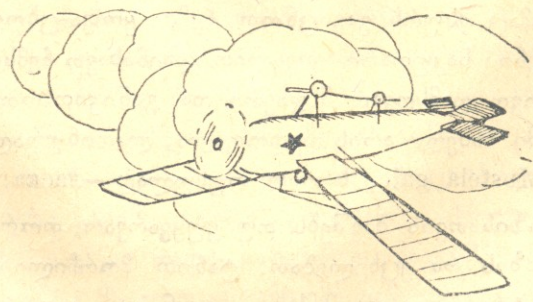
უნდა მოგახსენოთ, რომ მას სრულებით დავიწყებული ჰქონდა თილისმა-ხალი არაბული წარწერით და ზღაპრული გაფრენა. მაგრამ ეტყობა ადამიანის გონებაში მისდა უნებურად, ფრთხილად ინახება, რაც როდისმე უნახავს, გაუგონია, წაუკითხავს, გაუფიქრია, სულ ერთია—სიზმარში, ოცნებაში, თუ სინამდვილეში.

და აი, როდესაც სანტოს დიუმონმა გაათავა ფრენა, მოატრიალა აპარატი და დაეშვა დაბლა, მაშინ გაეხსნა მოგონება და გაიფიქრა:—ოდესღაც ყველაფერი ეს მე განვიცადე, ერთხელ, დიდი ხნის წინედ! მაგრამ როდის?...

მე ვიცი, თქვენ მკითხავთ:—მაშინ, პირველად, ნამდვილად იფრინა, თუ დაესიზმრა?

ერთმა დიდმა წინასწარმეტყველმა სთქვა: „მე ვხედავ, წვეთი როგორ სწყდება ჭურჭლის ნაპირს და ვარდება, იმ წამსვე ვხუჭავ თვალებს და სანამ წვეთი დაეცემა მიწას, მე ვასწრობ შვიდივე ცის მოვლას“-ო. ასე ვრცელია ჭკუისა და ფანტაზიის შორსმხედველობა!

მ. ცისკარაშვილი.

დედოფალას საჩივარი.

დამიანი რომ მტერს მოყვრისაგან ვერ არჩევდეს და მოყვარესაც ისე ეპყრობოდეს, როგორც მტერს, — დიდი უსამართლობაა. ჯერ ერთი ის, რომ ჩემი სახელიც რიგიანად ვერ უსწავლიათ.

ჩემი სახელია დედოფალა. იმერეთში მეძახიან სინდიოფალას. ზოგი თრითინასა და ქრცვინს მიწოდებს, — არ არის მართებული. მეორეც ის, რომ იმერეთშიაც და ამერეთშიაც ადამიანი მღვენის, იქაც და აქაც მტრად მივაჩნევათ. ეს დიდი გაუგებრობა და უსამართლობა გახლავთ, და ეს არის ჩემი საჩივარი.

ამიტომაც მსურს გაგაცნოთ ჩემი ყოფა-ცხოვრება და, როცა თქვენი საკუთარი თვალით დაინახავთ ჩემს ვინაობას, მაშინ გთხოვთ დამსდვათ მსჯავრი და განიკითხოთ ჩემი საქციელი. ჩემი სახელი არის დედოფალა, ლათინურად: *Putorius vulgaris*, *Mustela gale*, ხოლო რუსულად — ласка.

სილამაზისათვის ბავშვებს თუ ვუყვარვარ, თორემ დიდებს ჩემი სილამაზის რა ეცხელებათ. ტანით მორჩილი ვარ, სულ 20 სანტიმეტრის სიგრძე მაქვს კუდიანად, კუდი რომ $4\frac{1}{2}$ სანტიმეტრი ჩავთვალოთ. ფეხები მაქვს თუმცა მოკლე, მაგრამ ფრიად მარდი, ტერფი ძალიან სათუთი და თათები

წვეტიანი, მკვეთრ-ბრჭყალებიანი. ქურქი მაცვია რბილ-ბეწვიანი და დახატული: ზურგი და გვერდები მოწითანო-წაბლისფერი, ზედა ტუჩი, გულ-მუცელი და თათების გული თეთრი, ლოყებზე მასხია თითო წაბლისფერი ხალი და თეთრ მუცელზედაც აქა-იქ. ულვაში გრძელი მასხია და მაგარი ისე, როგორც თვალის ზევით და ქვემოდ ბეწვები. ჩრდილოეთში დედოფალა უფრო მოთეთრო ქურქს ატარებსო, — ამბობენ და მე კი არ მინახავს. მეც კვერნის გვარს ვეკუთვნი, ხოლო ამ გვარის წარმომადგენელთა შორის ჩემი აგებულება ყველაზედ უფრო მოხერხებით არის მოწყობილი, რათა იოლად შემეძლოს გაძრომა სულ მცირე ხვრელებსა და ქუჭრუტანებში. ამის შესაძლებლობას მაძლევს თავისა და კისრის თითქმის ერთი ზომა, გრძელ-წვრილი ტანი და მოკლე ფეხები. ამიტომაც ჩემი საცხოვრებელი შეგიძლიათ მოსძებნოთ ქვების გროვაშიაც, ხის ფულუროშიც, თხუნელას, მაჩვისა და ვირთხის სოროში და წყლის ნაპირზეც. ზამთარში თავს ვინახავთ სახურავ ქვეშ, სადმე ფარდულში, საკუქნაოში და სხვაგან. თუ არას გვერჩიან, დღისათაც ვნადირობთ ხოლმე ლუკმა პურის მოსაპოვებლად, ხოლო საცა გვდევნიან, შელამებისას გამოვდივართ სანადიროდ შინაურის, მინდვრისა და ტყის თავგებსა და ვირთხებზე, თხუნელებზე, მაჩვისა და კურდღლის შვილებზე. გველი, ანკარა, ხვლიკი და ჯოჯოც ჩვენი სამსხვერპლოა, საცა წავაწყდებით. ბაყაყიც და თევზიც. ხოლო თუ სადმე ქათამს, ტრედს, ტოროლასა და სხვა რომელსამე ფრინველს გავკარით კბილი, ხომ კარგი და კარგი. ან თუ სადმე ბუდეს მოვკრავთ თვალს მინდვრად, თუ ხეზე, აქაც ჩვენი სუფრა და მასპინძლობაა გამართული. რასაკვირველია, შინაურ ფრინველებს უფრო ნაკლებად ვიგემებთ ხოლმე, რადგან მათი შემწვარ-შებრაწული ჩიჩია თავის პატრონებს ჩვენთვის არ ემეტებათ და, თუ გავკადნიერდებით და ამ ფრინველზე გავინადირებთ, ცხენიც შეკაზმული უნდა გვყავდეს გასაქცევად და თავის საშველად. მაგრამ, საბედნიეროდ, ჩვენი, თუნდა მოკლე, ფეხები იმოდენად მარდნი არიან, რომ რომელი ცხენია, ჩვენ რომ დაგვეწევა! ჯერ ეს ერთი და მეორეც ისა, რომ ცხენი არა თუ არ შეგვისევამს ზურგ-

ზედ, არამედ ახლოც არ მიგვიკარებს. — რატომო, — თუ მკითხავთ, მოგახსენებთ: იმიტომ რომ დედოფალას არა ერთხელ და ორჯერ დაუსისხლიანებია კანქები ცხენისათვის და რომ არა მხედრის შემწეობა, სისხლისაგანაც დაიწრიატებოდა. ასეთია ჩვენი ადათი, მოპირდაპირის სიდიდეს და ძალას როდი ვუშინდებით, პირიქით, იმას შევაშინებთ ხოლმე ჩვენი სისხლისმწოვარის ალღოთი და სწრაფი მიხრა-მოხრითა და მოსაზრებით. რასაკვირველია, ადამიანს ჩვენზე მეტი მოსაზრება და მოხერხება აქვს, იმას მაინცა და მაინც ვერ გავუშკლავდებით, თუ მტრულად მოგვეპყრობა ხოლმე, მაგრამ მაგარიც ის არის, რომ მას ჩვენთან სამტრო ბევრი არაფერი აქვს, თუ იმას გაითვალისწინებს და ჩაუფიქრდება, თუ რამოდენად სასარგებლოა ადამიანისთვის ჩვენი სიცოცხლე მით, რომ უამრავ მის მტერსა და ორგულს ვუშკლავდებით და ვსპობთ ხოლმე. თავი და ვირთხა რომ არ ჩათვალოთ, ის რად უნდა უღირდეს ადამიანს, რომ ყოველგვარ მავნე ჭიალუასა ვსპობთ ხოლმე! კვერცხიპარის გვეძახიან. მართალია, კვერცხი ძალიან გვიყვარს და გავხვრეტთ თუ არა მის ნაქუქს, ისე ამოვსვლევავთ, რომ წვეთსაც არ ჩავტოვებთ და, თუ იქ ყველა ვერ შეესვლიბეთ, შიხაც წავიღებთ ხოლმე, ჩვენს სოროსა და ფულუროში. სამაგიეროდ, როცა ადამიანის მოსისხლე მტერს მოვაჯდები ქანჩხე, სისხლს ამოვსვამ და შევსანსლავ კიდევ, — ეს ხომ კარგი და სასიამოვნოა!

ხუთი კვირის სიმძიმის შემდეგ, მაისში და ივნისში თითო დედალი დედოფალა ჰშობს ხოლმე ხუთს ან შეიდს, ხანდახან რვას და ზოგჯერ სამს ბრმა კნუტს, რომლებსაც დედა ჯერ ძუძუს აწოვებს და შემდეგ შინაურის, ტყისა და ველის ცოცხალ თავებითა ჰკვებავს. დედა თავამეტებით უვლის შვილებს, ზრდის, სწრთენის. ასწავლის ჩვენს ზნესა და ადათებს. პატარებიც თვისი ლაღობით, სწრაფი მიხრა-მოხრითა და სილამაზით სიამოვნებასა ჰგვრიან არა თუ თვის მშობლებს, არამედ ყოველ მაყურებელს, ვინც მოყვრულად შეხედავს ამ ლამაზ ქმნილებათ. თუ ვისმე მოუნდება ამ პატარების შინ წაყვანა და გაზრდა, იცოდეთ, რომ ბევრ სიამოვნებას აგემებს. მით უმეტეს, თუ ჯერ კიდევ ძუძუმწოვარს აიყვანს

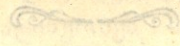

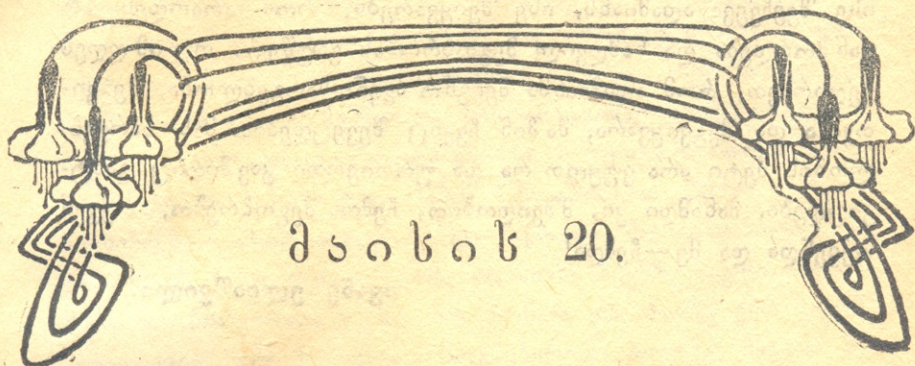
და კნუტებიან კატას აქმევიწებს ძუძუს. ცელქი ქმნილება ისე შეეჩვევა ადამიანს, ისე შეიყვარებს, რომ არაოდეს არ განშორდება და ნამდვილ მეგობრობას გაუწევს. თუ იმ დღეს ველირსეთ, რომ ადამიანმა შეიგნო ჩვენი სარგებლობა, შეავითვისა და შეგვიყვარა, მაშინ ჩვენც შევეცდებით მას სარგებლობის მეტი არა ვუყოთ რა და ურთიერთი კავშირიც გამტკიცდება. მანამდი კი, მშვიდობით, ჩემო მეგობრებო, თქვენ თქვენდა და მე—ჩემდა!

ივანე ელიაშვილი.

თრეილსა უფრო შიგნით ვიდრე
 ძველგამოცემისა და უფროსისა ძარცვი ფეხს მან პატიონ
 ბეჭედი ახერხებდა იოანე ანთონიძის შიგნით იოანე ცუთე ძარცვი
 და ახალი წიგნისა და იმედიურის ტყის და მინიხას, იოანესა
 ძარცვიანსა და იოანესა და იოანესა შიგნით იოანესა იოანეს
 ფეხსა იოანესა იოანესა ფეხსა იოანესა იოანესა იოანესა
 იოანესა იოანესა იოანესა იოანესა იოანესა იოანესა

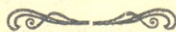

მაისის 20.

ყოველ წელიწადს საქართველოში ყვეოგან უნდა ღიღღესასწაულონ ბავშებმა მაისის 20. ეს დღე არის ბავშების საზვიამო დღე, რომელიც ყველა ბავშს უნდა უყვარდეს, უნდა ცდილობდეს ღირსეულად შეხედეს მას. ღირსეული შეხვედრა იქნება, თუ ყოველი ბავში მიეგებება მას პირნათლად, წმინდა სინიდიით, იმ გრძნობით, რომ მან წლის განმავლობაში შეასრულა თავისი მოვალეობა. მაისი არის უშენიერესი თვე მთელი წლის განმავლობაში. იგი საუცხოოდ შეამკობუნებამ მწვანითა და ფერად-ფერადი ყვავილებით, მზის შუქით, მზიარულად მოქიკვიკე ფრთოსნეითა და ცოცხლად მოფუსფუსე ცხოველებით. მაისი უყვარს ყოველ სულდგმულს, მაისი არის ბავშების საზვიამო თვე, რადგანაც ამ თვეში არკვევენ ისინი თავის ერთი წლის სწავლისა და მოქმედების შედეგს და გრძნობენ ფიზიკურ ზრდასთან ერთად, თუ რამდენად გაიზარდენ სულიერად.

მაისის 20 უნდა იყოს საფუძველი და პირობა ბავშებს შორის დადებული, რომ მომავალში მათი ცხოვრება იქნება ნათელი, საქმიანი და სიყვარულიანი.

მაისი ნათელი მზის შუქით და შვენებით სავსე მაგალითს გვაძლევს ჩვენ, რომ ჩვენი გულიც მასაგთ ნათელი სიყვარულით სავსე იყოს.

ბავშვის პირველი დღესასწა- ული საქართველოში.

მისი 20-ს საქართველოში პირველად იმართება საბავ-
 შო დღესასწაული. ამ დღეს საქართველოს მშრომელთა წი-
 ნაზე პირველად გამოვლენ ბავშვები საზეიმოდ ქუჩებში. გა-
 მოვლენ მწყობრად, ორგანიზაციულად და იმ სიხარულით,
 რომელიც შედეგია ნორმალურ პირობებში მათი სწავლისა
 და საკუთარ ცხოვრების კოლექტიურა შენებისა. ამ დღეს
 ისინი გამოსახვენ და დაამტკიცებენ დიდ სიყვარულს და
 მაღლობას ხელმძღვანელებისადმი, რომლებიც დაუღალავად
 და დიდი ენერგიით მუშაობდნენ შრომის ასპარეზზე.

მეორე მხრივ ისინი გაამხნევებენ და გაუორკვეებენ ენე-
 რგიას და რწმენას ახალგაზრდა კომკავშირის წევრებს; ახალ-
 გაზრდა ამხანაგები დაინახავენ ბავშვებში იმ მომავალ ძალას,
 რომელიც თანდათან შეაფასებს კომკავშირის რიგებს, მისცემს
 რა მათ მრავალ ახალგაზრდა ამხანაგს, აღზრდილს ახალ პი-
 რობებში.

ამ დღესასწაულს დიდი მნიშვნელობა აქვს იმ მხრივ, რომ
 ის იმართება სასწავლო წლის ბოლოში, როცა ბავშვებს თა-
 ვისუფლად შეუძლიათ სთქვან, რომ საბჭოთა ხელისუფლებამ
 მათ მისცა შესაძლებლობა ნორმალურა შეცნობებისა, და
 რომ ეს შესაძლებლობა მათ მიერ მაქსიმალურად იქნა გამო-
 ყენებული; მათ შეუძლიათ სთქვან, რომ ისინი სკოლის ნორ-
 მალურ ცხოვრების დაურღვევლად პირველად ამ ათი წლის
 განმავლობაში შეცადინებენ ასე ხანგრძლივად და იმეცა-

დინებენ კიდევ იქამდე, სანამ არ შეასრულებენ ამ სასწავლო წლის 100% დავალებას.

სასიხარულო იქნება ეს დღე ბავშებისათვის, სასიხარულო უნდა იყოს იგი საბჭოთა დაწესებულებათა პროფორგანიზაციებისა და მით უმეტეს ჩვენი პარტიისათვის.

ამ დღეს ჩვენი ბავშობა, როგორც ერთი, ეროვნების, საქმის და წლოვანების განურჩევლად, ჩვენ პატარა რესპუბლიკაში—საქართველოში ისე იგრძნობს თავს, როგორც თავის ოთახში.

თავის მხრივ სახალხო განათლების კომისარიატის სოციალურ აღზრდის მთავარმმართველობა სთხოვს ცეკას, ტფილისის კომიტეტს, ახალგაზრდა კომკავშირს, სახალხო კომისართა საბჭოს, აღმასკომს, პროფკავშირთა საბჭოს და წითელ არმიას და სხვა დაწესებულებებს, რომელთა ზრუნვით ჩვენ შევძელით მოგვეწყო ჩვენი ბავშების ნორმალური ცხოვრება, რომ ეს დღე მთლიანად შესწირონ მათ ბავშებს, დილით უნდა ნახონ ბავშების დემონსტრაცია, გაამხევეონ ისინი სკოლებში, საბავშო სახლებში, სადაც ბავშების მიერ გამართული იქნება ლიტერატურული საღამოები და სხვა გასართობები—მათი დაწესებულებების დემონსტრაცია.

მეტი ყურადღება, ზრუნვა და სიყვარული ჩვენს ბავშებს, ჩვენს მომავალს—ჩვენს ახალ თაობას!

ყველა ბავშების დღესასწაულზე!

ყველა ბავშებთან სტუმრად!

მარიამ ორახელაშვილი.

ბავშების დღესასწაული.

20 მაისი—ეს ბავშების დიადი დღესასწაულია, დღესასწაული ბავშების ერთობისა, ძმობისა და სიყვარულისა. ამ დღესასწაულისთვის დანიშნულია ყოველ წელს გაზაფხული—მაისი, როდესაც ბუნება დამტკბარია ყვავილთა სურნელებით, როდესაც მთა და ბარს სიხარულით და სიცოცხლით ავსებს ფრინველების ყრიაშული და ჩანჩქერ-ნაკადულთა ჩხრიალი.

ბავშებიც ხომ ყვავილებია მომავლისა, რომელთა სახეზე იფურ-ჩქნება სიცოცხლის გაზაფხული და სიხარული. ვინ იქნება, ალტაცებაში არ მოვიდეს, როდესაც ხედავს ურიცხვ ბავშვებს, რომელნიც სიცოცხლით სავსე თვალების ცქრიალით, სიხარულის გამომეტყველებით და ჟრიაშულით მიემართებიან ქუჩებში. ვინ იქნება, ამ დროს არ წამოიძახოს: „ვიშ, რა შევნიერებაა“!

„ჩვენ ვქმნით მომავალს, ახალს ცხოვრებას“...

„არ არიან ქუჩის ბავშვები, არის მხოლოდ ბავშვები რეს-პუბლიკისა“...

„მედგარ მებრძოლებს, ჩვენ წინამძღოლებს, ახალგაზრ-დობის შესცვლის ლაშქარი“

აი, ლოზუნგები, რომელნიც თავდებია ბავშთა მჭიდრო კავშირისა და ერთობა-სიყვარულისა. ასეთ კავშირს და ერთობას უყრის საფუძველს ბავშთა დღესასწაული, რომელსაც მე ავიწერთ ახლა.

ოცი მაისია. შევნიერი მზიანი დღე. ტფილისს ირგვლივ ამწვანებული მთები აშვენებენ. შიგ ქალაქში ბაღები უღრან ტყეს დამსგავსებიან ხშირი—ზურმუხტი ფოთლებით დატვართულნი და აღსავსე ფრინველთა ჟრიაშულით. ბავშვები მწყობრად, მხიარული გამომეტყველებით მიემართებიან თავისუფლების მოედნისაკენ. ყველა თავისუფლების მოედანზე! აი, კიდევ გროვდებიან: ბავშვები მკვირცხლი, ანკარა მდინარეებივით ედინებიან ყოველი ქუჩიდან მოედანს და კეთდება ვრცელი ზღვა ცოცხალი ყვავილებისა, ბავშვებისა. აი, უკვე აივსო მოედანი ბავშვებით, ბავშვების ზღვა გაიშალა, აჭრელებული წითელი დროშებით, ლოზუნგებით და ყვავილებით. აქა—იქ ამ ბავშთა ზღვაში მოჩანან ხელმძღვანელები. გრიალებს მუსიკა. უცებ გაისმა მძლავრად: „სმენა“! და ყველაფერი წყნარდება. იწყება მილოცვები. სიტყვებს ამბობენ დიდები, სიტყვებს ამბობენ ბავშვებიც, ესალმებიან ამხანაგებს, საზოგადოებას. გაისმის ვაშა და ტაშის გრიალი. გადის დრო და ბავშვები ყველა ერთ მწკრივად დაეწყობიან და დაიძვრიან რუსთაველის პროსპექტით. რა შევნიერი სანახავია ეს ვეებერთელა ცოცხალი მდინარე, რომელ-

საც ძლივს იტევს ქუჩის ნაპირები, მდინარე მიდის მკვირ-
ცხლი რხევით, ლოზუნგებით, დროშებით და ყვავილებით
ახუჭუჭებული. გაივლიან რუსთაველის პროსპექტს და ვერის
დაღმართით გასწევენ პლეხანოვის პროსპექტისაკენ, აქედან
კი ყველა გასწევს შინისაკენ.

ასე თავდება დღესასწაულის პირველი ნაწილი. საღამოს
დღესასწაული ისევ განახლდება. ნაწილი ბავშვებისა კინო-
თეატრებში მიემგზავრება, სადაც მათ საბავშვო სურათებს უჩვენებენ;
ნაწილი ტანთვარჯიშობის დღესასწაულზეა მიწვეული. საყვირისა და
დოლის ხმებით იპატიყებენ ბავშვებს. აი, ჩაპოვარდა სიწყინარე.
აუარებელ სხვადასხვა ვარჯიშობას ასრულებენ მუსიკის ხმაზე. თავდება ერთი წყება ვარჯიშობისა.
იგრილა ტაშმა და გაისმის ვაშას ძახილი. ბავშვების აღტაცებას
საზღვარი არა აქვს. კიდევ ვარჯიშობა. კიდევ ტაში და ვაშა,
და ასე ბოლოვდა. დასასრულ შუშხუნებს ცეცხლის წვიმა
დღეთ აქცევს ღამეს. ზოგიერთ საბავშვო სახლში და სკოლაში
დაიდგა წარმოდგენები, რომელთაც ბავშვების მიერ მოპატყებული საზოგადოება დაესწრო და ძლიერ ნასიამოვნებიც
დარჩა.

ასე დასრულდა პირველი დღესასწაული ბავშვთა ძმობა-ერთობა-სიყვარულისა—ბავშვების მაისის დღესასწაული.

3. 8.

საბავშვო თეატრი.

სახალხო განათლების სოციალურ აღზრდის მთავარ მართველობამ აპრილის შუა რიცხვებში წითელ არმიელთა ცენტრალური კლუბის შენობაში გახსნა სახელმწიფო საბავშვო თეატრი.

თეატრის გახსნის დღეს, წარმოდგენის დაწყების წინ სოციალური აღზრდის მთავარ მართველობის გამგემ მარიამ ორახელაშვილისამ მიმართა თეატრში შეკრებილ ბავშვებს მისასალმებელი სიტყვით, რომელშიაც აღნიშნა საბავშვო თეატრისა და ბავშვების შორის მჭიდრო კავშირის გაბმის საჭიროება. მან აღნიშნა, რომ ბავშვები არა მარტო უმოკმედო მაყურებელი უნდა იყვნენ წარმოდგენებისა, არამედ ისინი ყოველ წარმოდგენას შეესვების თვალთ უნდა უყურებდნენ, უნდა აღნიშნონ დადგმული წარმოდგენის ნაკლიც და ღირსებაც, რა მოსწონთ და რა არ მოსწონთ და რატომ. ერთი სიტყვით, ბავშვებმა უნდა გამოიჩინონ თავისი გემოვნება და შეფასების უნარი თავისი წრფელი ბუნების მოთხოვნების თანახმად, ამით ისინი ხელს შეუწყობენ ჭეშმარიტი საბავშვო თეატრის შექმნას. ბოლოს მოუწოდა მათ წესიერება დაიცვან წარმოდგენების დროს და უდროოდ დროს შეუფერებელი, უაღაგო ხმაურობა-სიცილით არ შეუშალონ ხელი წარმოდგენის წესიერად ჩატარებას.

ამასთანავე ამხ. ორახელაშვილისამ აღუთქვა მათ ყოველგვარი დახმარება, რომ საბავშვო თეატრი განვითარდეს და სათანადო სიმაღლეზე იდგეს.

გახსნის დღეს დადგმულ იქნა ორი პიესა: ქართულად — „ჯადოსანი წიკვლა“ და რუსულად „სახიფათო ჩვეულება“.

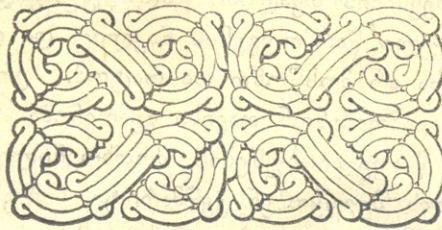
ამას შემდეგ სეზონის განმავლობაში დაიდგა შემდეგი პიესები: ქართულად: „მზეთუნახავი“, „ჯადოსანი წიკვლა“, რუსულად: „სახიფათო ჩვეულება“, „ზღაპარი ერთი ზარმაცის შესახებ“ და მოლიერის კომედია „სკაპენის ცუდლუტობა“.

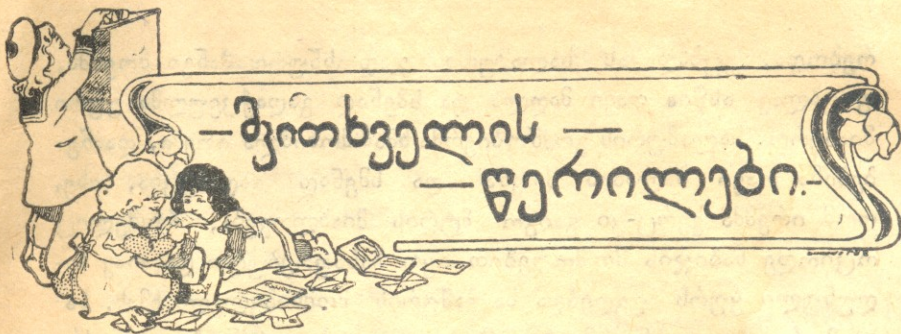
სპექტაკლების გარდა ორჯერ გაიმართა კინო-თეატრი განსაკუთრებული საბავშვო შინაარსის სურათებით, ბილეთების ფასი 40 ათას მანეთს არ აღემატებოდა.

ყოველ კინო-წარმოდგენის დროს განსაზღვრული რაოდენობა ბილეთებისა ურიგდებოდა უფასოდ ლარიბ, შეუძლო ბავშვებს.

სეზონის განმავლობაში საბავშვო სახელმწიფო თეატრი ინახულა ხუთი ათას ცხრაას სამოცდაათმა ბავშვმა. ამთგან სამი ათას რვაასმა უფასო ბილეთით ისარგებლა.

ამ ჟამად სეზონი დახურულია. სალიტერატურო სამხატვრო სექცია იმუშავებს ზოგად გეგმას მომავალი სეზონის მუშაობისათვის, რათა საბავშვო თეატრს შემთხვევითი ჩასაათი არ ექნეს, არამედ იქ მუდმივად იდგმებოდეს პიესები ქართულსა, რუსულსა და სომხურს ენებზე. თეატრს ეყოლება მუდმივი კადრი მსახიობებისა.

ს ა ლ ა მ უ რ ი.

ერთ შვენიერ ზაფხულის დილას მეცხვარეს შემოეშალა ცხვარი ზურმუხტის ფრად ამწვანებულს მთაზე და ნელ-ნელა მიერეკებოდა მის წვერისკენ. რამდენსამე ხანს შემდეგ ეწია მიზანს, გადმოხედა ცხვარს მალლიდან და, როდესაც დარწმუნდა, რომ სახიფათო არა იყო რა, მოიხსნა გუდა-ნაბადი და ჩამოჯდა იქვე პატარა ბეჭობზე. გვერდით მოუჯდა ორი დიდი ძაღლი. შვენიერი სანახავი იყო ამ დროს ეს სურათი: ამწვანებული ბალახი, ათასფრად აშლილი და აქრელებული ყვავილები, ზედ მარგალიტივით დაპკურებული დილის ნამი, ქვევით, ცოტა მოშორებით, ქოჩორა, პატარძალსავით მორთულ-მოკაზმული გაფოთლილი ტყე, შიგა და შიგ მწვანედ, ხავერდის ფრად მობიბინე ველები, ხევში მოუსვენარი პატარა არაკრავებული მთის წყარო, ლურჯად მოკამკამე ცა, თეთრად შემოფანტული ცხვარი, აქა-იქ ბუღბუღლის ტკბილი სტვენა... უცბად შეწყდა ყოველივე ხმაურობა, თითქოს ბუნება მოელოდა რაღაც სასიამოვნოს. ამ დროს ბუნების სიშვენიერით და სიკეკლუცით აღტაცებულმა მეცხვარემ ამოიღო ჯიბიდან სალამური, მოიშართა ხელში და დაიწყო დაკვრა. ეს ხმა იყო ისეთი გულის წარბეჭადი, ვარამის გამქარვებელი ხმა, რომელიც გულქვას გულს მოუღობდა და მგლოვიარეს დუბჭირს გაუქარწყლებდა. იქვე შორი-ახლო, ტყეში, პატარა ველზე გამოსულიყო ყელ-ყურ ლამაზი, მკვირცხლი, გიჟი, მოუსვენარი ირემი თავისი პატარა ნუკრით და ბალახს სძოვდა, თან ცქვიტად აქეთ-იქით იყუ-

რებოდა. უცბად მას სალამურის ჯადოსნური ჰანგი მოესმა, ფიცხლავ ასწია თავი მაღლა და სმენად გადაქცეულმა ყური მიაპყრო. სალამურის გრძნობიერმა ხმამ მოხიბლა ირემი, დაანებებინა თავი ბალახის ძოვნას და სმენად გადააქცია, ისე, რომ ირემმა ვერც-კი გაიგო მტრის მიახლოება, რომელიც ოციოდე ნაბიჯის მოშორებით იყო ჩასაფრებული და თავ ჩაღუნული ყურს უგდებდა სალამურის მომხიბვლელ ხმას. სალამურის ჯადოსნურმა ხმამ სიბრაღეულის გრძნობა აღუქრა გულში ჩვენს მონადირეს. მოაგონა თავისი თავი ამისთანავე მდგომარეობაში, როგორშიაც იმყოფებოდა ირემი, მოაგონა მშობლები, შვილები და სხვა. ველარ გაუძლო ამგვარ მწუხარებას, აიღო თოფი და გაისროლა ჰაერში. თოფის გრიალით შეშინებული ირემი შევარდა ტყეში თავის ნუკრით და მიიძალა. მონადირემ წამოიკიდა თოფი და დაფიქრებულმა შეინისკენ გასწია.

I შრ. სკოლის მოწაფე არჩ. ზაქარიაშვილი.

მეინვარი.

მაღალ მთებს შუა,
 თოვლით და ყინვით სულ დაფარული,
 ამაყად, მკაცრად, წარბ-შეკმუხვნილი,
 დაფიქრებული დგას იქ მეინვარი.
 არწივის გარდა იქ არ ასულა
 ჯერ არაოდეს ვინმე ცოცხალი.
 ჰოი, მეინვარო!

შენმა კალთებმა ვერცხლი მოჰტინა მთელ საქართველოს.
 ჩვენო მეინვარო, მთელ ჩვენი ხალხის ხარ სიამაყე—
 და ყველა ქართველს გულით უყვარხარ!
 შენ დიდებულ შუქს გულში ვინახავთ!

მე-5 ჯგუფის მოწაფე ოთარ.

თეატრი და განვითარება.

როგორც მოგეხსენებათ, თეატრი არის განვითარების ერთერთი საშუალება და ამიტომ თეატრები ძალიან გავრცელებული არიან ყველა ქვეყნებში, აგრეთვე საქართველოშიც; მაგალითად, ქ. თბილისში არის საოპერო, რუსთაველის და სხვა თეატრები. საყურადღებო ის არის, რომ მათ შორის არის საბავშვო თეატრიც, წითელ-არმიელთა კლუბში, სადაც იღვამება პიესები ქართულ და რუსულ ენებზე. ეს თეატრები ავითარებს ბავშებს. მე ამ თეატრში დავესწარი რამდენსამე პიესას და სხვათაშორის ძალიან მომეწონა მოლიერის პიესა „სკაპენის ცულლუტობა“. ამ პიესის ავტორი გვიხასიათებს ჩვენ საფრანგეთის ძველ თავადებს და აზნაურებს და დასცინის მათ. სკაპენის როლს შევნივრად ასრულებდა მსახიობი მესხეთელი. საზოგადოდ მთელი პიესა კარგად იყო წარმოდგენილი. დარბაზი სავსე იყო ბავშვებით, რომელნიც დიდი სიამოვნებით, სულ-განაბულნი ყურს უგდებდნენ წარმოდგენას.

ამხანაგებო ბავშვებო, დაესწარით ზოლმე ამ წარმოდგენებს! ბილეთები იაფია. დაესწარით იმ აზრით, რომ სულ მოკლე ხანში გავაუმჯობესოთ წარმოდგენების დადგმის საქმე, შევიძინოთ საჭირო კარგი დეკორაციები.

გაუმარჯოს საქართველოს შეილემის განვითარებას! გაუმარჯოს საბავშვო თეატრებს! გაუმარჯოს ბავშვებს!

მე-1-თე ჯგუფის მოწ. დათიკო თარხნიშვილი.

მასურებლის შენიშვნა საბავშვო თეატრზე.

საბავშვო თეატრის გახსნის მიზანი იყო განვითარებინა საქართველოში ბავშვები, ასე გამოაცხადა და მოგვიწოდა თეატრის მომწყობმა პირველ წარმოდგენის გამართვის წინ. ამასთანავე ჩვენ გვითხრეს, რომ ყოველთვის გამოგვეთქვა ჩვენი აზრი წარმოდგენების შესახებ, რომ გავგოთ, თუ რა გვიანტერესებს ჩვენ, ბავშვებს, რა მოგვწონს და რა არა. უკანასკნელად დადგეს მოლიერის პიესა: „სკაპენის ცულლუტობა“. მწერალი

ამ პიესაში გვიხატავს ერთ ეშპაკ კაცს, რომელიც თავის ოინებით ეხმარება ახალგაზრდა ყმაწვილ კაცებს, რომლებსაც მამები თავის სიძუნწის გამო არ აძლევდნენ ნებას ცოლების შერთვისას. ეს პიესა ძალიან ლამაზი იყო. დაფინანსეთ, როგორ ფიქრობდა და იცვამდა ხალხი ასი წლის წინად, როდესაც ეს პიესა დასწერა მოლიერმა.

პირველად, გახსნის დროს იქ დადგეს ერთი შესანიშნავი პიესა. მას ერქვა „ჯადოსანი წკებლა“. სცენაზე გამოვიდნენ სხვადასხვა წიგნში აწერილი გმირები, პატიოსანი ინდოელი ჩინპაკუკი, ეშპაკი წაღებიანი კატა, ავაზაკი და სხ., მაგრამ ვისაც ის წიგნები არა აქვს წაკითხული, სადაც ეს გმირებია აწერილი, იქნება ვერც კი გაიგოს პიესის შინაარსი. ნუ თუ არ შეიძლება კუპერის თხზულებანი გადმოითარგმნოს ქართულად! მაშინ პიესა „ჯადოსანი წკებლა“ ყველასათვის უფრო გასაგები იქნება.

წარმოდგენის დროს სუფლიორი ისე ყვიროდა, რომ მთელ დარბაზში ისმოდა.

წარმოდგენას ბევრი ბავში დაესწრო.

შემდეგ საბავშვო თეატრი საყვარელ დაწესებულებად გადაიქცევა.

მე-1* ჯგუფის მოწ. ოთარ.

საქართველოს ენციკლოპედია

შეიქმნა საქართველოს ენციკლოპედიის გამომცემის მიერ. თბილისი, 1958 წელი. 100 გვერდი. 16 სმ x 24 სმ. 100000 რ. 100000 რ.

განათლების სახალხო კომისარიატის სოციალურ აღზრდის მთავარ-მმართველობის სალიტერატურო სამხატვრო სექციის ხელმძღვანელობით გამოცემულ საყმაწვილო წიგნების სია.

	ფასი
1—5. „ნაკადული“ 1921 წ. № № 1, 2, 3, 4, 5 თითო წიგნი	10 კ.
6—7. „ნაკადული“ 1922 წ. № № 1—2, 3—4	10 „
8. „ჯეჯილი“ 1921 წ. № 1	15 „
9. „ჯეჯილი“ 1922 წ. № 1—2—3	25 „
10. „ნორჩი ძალა“, —კრებული	10 „
11. „სამი ამბავი“, —შიო მღვიმელისა	6 „
12. „კოკროქინა“, —დ. დონდუასი	6 „
13. „ბელა ბეკეკა“ „ „	6 „
14. „შემოდგომა“, ფერად სურათებიანი წიგნი	40 „
15. „ღეღაბერი, ტურა და მელია კუდი გძელია“ ფერად სურათებიანი წიგნი	30 „
16. „ბავშვებს“, —გ. ქუჩიშვილისა	12 „
17. „ტყის ზღაპარი“, —მამინ სიბირიაკისა თარგმანი ლ. იმნაძისა	12 „
18. „ტყის სურათები“, —შიო მღვიმელისა	15 „
19. „ქიან ჭველას საოცარი თავგადასავალი“	20 „
20. „თავისუფალ ბავშვთა სიმღერები“	2 „
21. „ქართული მოძრავი თამაშობანი“ შედგენილი მერკვილაძის მიერ	40 „
22. „ტროადის ომი“, —ალ. მიქაბერიძისა	40 „
23. „იგავ-არაკნი“, —ალ. მირიანაშვილისა.	20 „
24. საბავშვო პიესათა კრებული“	45 „
25. „ივანე სულელი“, —ზღაპარი. ლ. ტოლსტოისა თარგმანი ი. ნ—ისა	10 „
26. „ლურჯი ფრინველი“	35 „
27. „ნაკადული“ 1923 წ. თითო №	15 „
28. „ჯეჯილი“ თითო წიგნი	25 „
29. „ზამთარი“ —ფერადი სურათები	30 „

1923 წ.

მიიღება ხელის მოწერა საემაწვილო დასურათებულ
ქურნალებზე:

მოსრდილ. „**ჭ ე ზ ი ლ ი**“ მე-XXXIV წ.
გამოდის ორ თვეში ერთხელ.

მცირეწლოვ. „**ნაკადული**“ მე-XIX წ.
გამოდის ყოველთვიურად.

ქურნალი გამოდის განათლების სახალხო კომისარიატის სოციალურ აღზრდის მთავარმმართველობის სალიტერატურო სამსახურთა სექციის ხელმძღვანელობით.

ხელის მოწერა მიიღება თვიურად.

ცალკე „**ჯეჯილი**“ 25 კ.

„**ნაკადული**“ 15 კ.

ქალაქ გარედ გაგზავნა ხელის მომწერის ხარჯზე.

მისამართი: თბილისი, ლორისმელიქოვის ქუჩა, № 5, განათლების სახალხო კომისარიატი, „ნაკადულისა“ და „ჯეჯილის“ რედაქცია.

რედაქტორი—სარედაქციო კოლეგია.